

ҮНДЭСНИЙ
АУДИТЫН
ГАЗАР

ТАЙЛАНГИЙН ЭМХЭТГЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН 2019-2021 ОНЫ НЭГДСЭН
ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛД ХИЙСЭН АУДИТ

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2019-2021 ОНЫ САНХҮҮГИЙН
НЭГТГЭСЭН ТАЙЛАНД ХИЙСЭН АУДИТ

2022 он

АГУУЛГА

Монгол Улсын 2019-2021 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудит	3
Засгийн газрын 2019-2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудит	22

АУДИТЫН НЭР

МОНГОЛ УЛСЫН 2019-2021 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛД ХИЙСЭН АУДИТ

Аудит хийсэн үндэслэл

Үндэсний аудитын газар Төрийн аудитын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1-д заасан бүрэн эрхийн хүрээнд Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.10.2 дахь заалтын дагуу Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийдэг.

Аудитын зорилт

Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл үнэн зөв илэрхийлэгдсэн эсэх талаар үндэслэлтэй баталгаагаар хууль тогтоох байгууллагыг хангахад энэхүү аудитын зорилт чиглэгддэг.

Аудитын арга зүй

Аудитыг АДБОУБ (INTOSAI)-ын стандартын хорооноос баталсан АДБОУС 100, 300, 3000, Аудитын олон улсын стандарт, Төрийн аудитын байгууллагаас аудит хийх журмыг баримтлан Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн дагуу гүйцэтгэн, Сангийн яам болон бусад холбогдох яам, байгууллагын албан тушаалтнуудтай ярилцлага хийх, судалгаа, тоон мэдээлэл авах, тулган баталгаажуулах, дүн шинжилгээ хийх зэрэг аудитын арга зүйг хэрэгжүүлж, аудитын дүн, дүгнэлтэд үндэслэн зөвлөмжийг боловсруулдаг.

Хамарсан он

2019, 2020, 2021 он

Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл

- Монгол Улсын 2019 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн нийт орлого ба тусламжийн 12,040.3 тэрбум, нийт зарлага ба цэвэр зээлийн 11,661.7 тэрбум төгрөгийн гүйцэтгэлийг аудитаар баталгаажууллаа.
- Монгол Улсын 2020 оны нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн нийт орлого ба тусламжийн дүн 9,463.8 тэрбум, нийт зарлага ба цэвэр зээлийн дүн 13,904.3 тэрбум төгрөгийн гүйцэтгэлтэй болохыг аудитаар баталгаажууллаа.
- Монгол Улсын 2021 оны нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн нийт орлого ба тусламжийн дүн 12,711.4 тэрбум, нийт зарлага ба цэвэр зээлийн дүн 15,630.4 тэрбум төгрөгийн гүйцэтгэлтэй болохыг аудитаар баталгаажууллаа;

МОНГОЛ УЛСЫН НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛД ХИЙСЭН АУДИТЫН ТАЙЛАНГААР ОНЦОЛСОН АСУУДЛУУД

2020 он:

- Цахим шилжилтийг хурдасгах зарчмын хүрээнд “Гааль, татвар, санхүүгийн мэдээллийн технологийн төв” УТУГ-аас Нэгдсэн нэвтрэлтийн, Цахим төлбөрийн баримтын, Цахим тайлангийн, Татвар төлөгчийн бүртгэлийн, Бараа бүртгэлийн нэгдсэн, Төрийн үйлчилгээний төлбөрийн нэгдсэн, Төрийн албаны цалингийн нэгдсэн, Онцгой албан татварын тэмдгийн хяналтын, Санхүүгийн нэгдсэн мэдээллийн, Халамжийн нэгдсэн системүүдийг хөгжүүлж, нэвтрүүлсэн нь тодорхой үр дүнд хүрсэн байна.

- Засгийн газрын 2020 оны 211 дүгээр тогтоолын дагуу төрөөс хариуцан төлөх айл өрх, аж ахуйн нэгж, байгууллагын цахилгаан эрчим хүч, дулаан уур, цэвэр, бохир усны үйлчилгээний төлбөр, энгийн хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийг 2020 оны 12 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2021 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрийг хүртэл хугацаанд Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ нийгмийн хариуцлагын хүрээнд 2021 оны 5 дугаар сарын байдлаар нийт 464.0 тэрбум төгрөг зарцуулснаас тайлант онд хамаарах хөнгөлөлт, чөлөөлөлт 66.9 тэрбум төгрөг байна.

- Иргэний тэтгэвэр барьцаалсан зээлийн төлбөрийг төрөөс нэг удаа төлөх тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангах ажлын хүрээнд Засгийн газрын 2020 оны 50 дугаар тогтоолоор тэтгэврийн 6.0 сая буюу түүнээс доош үнийн дүн бүхий зээлтэй нийт 228,574 иргэний 694.9 тэрбум төгрөгийг “Эрдэнэс монгол” ХХК-ийн охин компанийн эзэмшлийн Салхитын мөнгө, алтны ордыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулсан орлогоос төрд ногдох өгөөжийг барьцаалан үнэт цаас гаргах замаар чөлөөлсөн байна.

- Сүүлийн 3 жилийн төсвийн тухай хуулиар Зоос банкны эрх хүлээн авагчаас авах авлага 25.0 тэрбум, Анод банкнаас авах авлага 10.0 тэрбум, Хадгаламж зээлийн хоршоодод мөнгөө хадгалуулсан иргэдэд учирсан хохиролд төсвөөс олгосон 20.6 тэрбум, нийт 55.6 тэрбум төгрөгийг эргэн төлүүлэхээр баталдаг боловч төлөлт хийгдээгүй байна.

- Төлбөрийн чадвар буурсан нэр бүхий 2 банканд ЭМДС, НДС-ийн нийт 161.5 тэрбум төгрөгийн мөнгөн хөрөнгө байршуулсан нь төлбөр барагдуулах, зарлагын гүйлгээ, гэрээнд заасан хуваарийн дагуу төлөлтүүд хийгдээгүй, гэрээний үүргийн биелэлт хангалтгүй байгаагаас сангийн мөнгөн хөрөнгийг үр ашигтай удирдах, хүүгийн орлого олох боломжийг бууруулж, байршуулсан мөнгөн хөрөнгөд эрсдэл үүсэж байна.

- Дампуурсан Капитал банкны эрх хүлээн авагчаас төрийн байгууллагуудын авах авлагад үл хөдлөх хөрөнгийг авах саналыг ирүүлсэн нь хөрөнгийн үнэлгээ зах зээлийн үнээс хэт өндөр байх, хөрөнгө хэрэгцээ шаардлагагүй байх, хөрөнгийг худалдан борлуулах, хадгалах, хамгаалах нэмэлт зардал гарах сөрөг үр дагавартай байна.

2021 он:

Засгийн газраас 2017 оноос өмнө гаргасан, улсын төсөвт болзошгүй өр төлбөр үүсгэх эрсдэл бүхий дараах өрийн баталгаа байна. Үүнд:

- Үндэсний агаарын тээвэрлэгч МИАТ ТӨХК-ийн агаарын хөлгийн паркийг шинэчлэн өргөжүүлэх, Олон улсад өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх ажлын хүрээнд урт хугацаат зээл авсан “Боинг 767-300ER” агаарын хөлгийн гадаад зээлийн эргэн төлөлтийн хугацаа 2023 оны 05 дугаар сарын 13-ны өдөр дуусгавар болно.
- Монгол Улсын Хөгжлийн банкны 30.0 тэрбум иенийн дүн бүхий, 10 жил хүртэлх хугацаатай, жилийн 1.52 хувийн хүүтэй “Самурай” бондыг Засгийн газрын баталгаагаар арилжаалсан бөгөөд үндсэн төлбөр 2023 онд төлөгдөхөөр хүлээгдэж байна.

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЛБАРЫН ШИНЭЧЛЭЛ

- Алсын хараа 2050, Засгийн газрын 2020-2024 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны мөрийн хөтөлбөрийн хүрээнд эрүүл мэндийн салбарын шинэчлэлтэй холбоотой ажлууд 2021 онд хэрэгжиж эхэлсэн байна.

- Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн 2021 оны “Эрүүл мэндийн даатгалын эрсдэлийн сан байгуулах тухай” 02 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлээгүй буюу сангийн 2021 оны орлогын 8 хувьтай тэнцэх хэмжээгээр эрсдэлийн санг байгуулаагүй байна.

- Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны "Монгол Улсын 2021 оны төсвийн тухай хууль батлагдсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай" 39 дүгээр тогтоолын дагуу аймаг, дүүргийн нэгдсэн эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний чанарыг сайжруулахад 40.2 тэрбум төгрөгийн тоног төхөөрөмжийг худалдан авах зардлыг Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн хөрөнгөөс санхүүжүүлсэн байна.

- Салбарын шинэчлэлийн хүрээнд ЭМДС-аас гүйцэтгэлээр санхүүжих тогтолцоонд шилжсэнээр дараах үр дагавар үүсэж байна. Тухайлбал:
 - Гүйцэтгэлээр санхүүжилт олгосноор сангийн зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэр 2.1 дахин нэмэгдэж, зардал өмнөх оноос 2.8 дахин өссөн;
 - Нэг иргэнд ногдох эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний зардал өмнөх оноос 1.8 дахин нэмэгдсэн нь эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний чанарт бус үйлчлүүлэгчийн тоонд анхаарах эрсдэл үүссэн;
 - Төрийн болон орон нутгийн өмчит эмнэлгүүд ЭМДС-аас санхүүжилтээ бүрэн авч чадаагүйгээс эм, эмнэлгийн хэрэгслийн худалдан авалттай холбоотой байгууллагад төлөх өглөг 49.1 тэрбум төгрөг болж, өмнөх оноос 13.7 дахин өссөн;
 - Лавлагаа шатлалын эмнэлгүүдийн харилцах дансны 30.8 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэл, төлбөртэй үйлчилгээний авлага 157.8 тэрбум төгрөгийг зарцуулах журам боловсруулаагүй, зарцуулалтад тавих хяналтгүй.

КОРОНАВИРУСТ ХАЛДВАР ЦАР ТАХЛЫН ҮЕД АВЧ ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН БАГЦ АРГА ХЭМЖЭЭ (5 ИХ НАЯДЫН ХӨТӨЛБӨР)

Дэлхий нийтийг хамарсан Коронавируст халдвар (Ковид-19)-ын цар тахлын үед авч хэрэгжүүлэх багц арга хэмжээг УИХ-ын тогтоолоор баталсан байна. Засгийн газар тус тогтоолын хэрэгжилтийг хангаж цар тахлын эсрэг эдийн засгийн арга хэмжээг 5,091.3 тэрбум (5.1 их наяд багц) төгрөгөөр төлөвлөсөн байна.

2020 он: ТӨСВИЙН ОРЛОГОД ҮЗҮҮЛЭХ НӨЛӨӨ

- Коронавируст халдвар (Ковид-19)-ын цар тахлын эсрэг эдийн засгийн арга хэмжээний хүрээнд хэрэгжүүлсэн ААН, иргэдийн ажлын байрыг хамгаалах татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт улс, орон нутаг, НДС-ийн орлогод 1,129.6 тэрбум төгрөгийн нөлөө үзүүлсэн байна.

ТӨСВИЙН ЗАРЛАГАД ҮЗҮҮЛЭХ НӨЛӨӨ

- Цар тахлын эсрэг эдийн засгийн арга хэмжээнд нийт 3,272.5 тэрбум төгрөгийг зарцуулжээ. Үүнээс гадаад зээлийн эх үүсвэр 63.8 хувь буюу 2,089.1 тэрбум, улсын төсвөөс 34.3 хувь буюу 1,122.9 тэрбум төгрөгийг зарцуулсан нь нийт зардлын 98.1 хувийг эзэлж байна.

- Иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалахад гадаад зээлээс 225.9 тэрбум, улсын төсвөөс 126.6 тэрбум, орон нутгийн төсвөөс 20.6 тэрбум нийт 373.1 тэрбум төгрөгийг зарцуулсан байна.

Мөн улсын төсвийн санхүүжилтийн 88.7 хувь буюу 996.3 тэрбум төгрөг иргэдийн орлогыг хамгаалахад чиглэсэн халамжийн зардал, 11.3 хувь буюу 126.6 тэрбум төгрөгийг иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалахад зарцуулсан байна.

2021 он:

ТӨСВИЙН ОРЛОГОД ҮЗҮҮЛЭХ НӨЛӨӨ

- Цар тахлын эсрэг иргэдийн ажлын байрыг хамгаалах зорилгоор нийт 359.8 тэрбум төгрөгийн хөнгөлөлт, чөлөөлөлт үзүүлсэн нь татварын орлогыг бууруулсан боловч аж ахуйн нэгж байгууллага болон иргэдийн орлогыг хамгаалсан эерэг нөлөөг үзүүлжээ.

ТӨСВИЙН ЗАРЛАГАД ҮЗҮҮЛЭХ НӨЛӨӨ

- Цар тахлын эсрэг эдийн засгийн арга хэмжээнд нийт 4,805.1 тэрбум төгрөгийг зарцуулжээ. Үүнээс гадаад зээлийн эх үүсвэрээс 754.8 тэрбум, улсын төсвөөс 3,013.5 тэрбум, бусад эх үүсвэрээс 1,036.8 тэрбум төгрөгийг тус тус зарцуулсан нь улсын төсвийн урсгал зардлын 49.3 хувийг эзэлж, төсвийн алдагдлыг нэмэгдүүлэхэд нөлөөлсөн байна.

ЭРҮҮЛ МЭНДЭЭ ХАМГААЛЖ, ЭДИЙН ЗАСГАА СЭРГЭЭХ 10.0 (АРВАН) ИХ НАЯДЫН ЦОГЦ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

10 ИХ НАЯДЫН ЦОГЦ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

- Цар тахалтай тэмцэх, иргэдийн эрүүл мэнд, орлогыг хамгаалах, эдийн засгаа сэргээх зорилгоор “Эрүүл мэндээ хамгаалж, эдийн засгаа сэргээх 10.0 (арван) их наядын цогц төлөвлөгөө”-г Монгол Улсын Засгийн газрын 42 дугаар тогтоолоор баталсан байна.

- Засгийн газрын тус тогтоолд Иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалахад 23, Эдийн засгаа сэргээхэд 33, нийт 2 зорилтын хүрээнд 56 арга хэмжээний хүрээнд эдийн засгаа сэргээх арга хэмжээг 10,000.0 тэрбум (10.0 их наяд цогц) төгрөгөөр хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн байна.

- Эрүүл мэндээ хамгаалж, эдийн засгаа сэргээх 10.0 (арван) их наядын цогц төлөвлөгөө-ний хүрээнд улсын төсвөөс нийт 94.0 тэрбум, гадаадын зээл, тусламжаас 136.7 тэрбум төгрөгийг зарцуулж, Эрдэнэс Тавантолгой ХК-ийн бондоор 692.5 тэрбум, банкны эх үүсвэрээс 4,284.3 тэрбум төгрөгийн зээлийг олгосон байна.

- Тайлант онд ажлын байрыг дэмжих болон хөдөө аж ахуйг дэмжих зээлийн Засгийн газрын хариуцан төлөх хүүгийн дэмжлэгт нийт 77.2 тэрбум төгрөгийг төсвөөс олгосон байна.

- Монголбанк болон банкны дотоод хяналт шалгалтаар нийт 468.6 тэрбум төгрөгийн ажлын байрыг дэмжих зээлд шалгалт хийж, зээлийн гэрээний шаардлагыг хангаагүй нийт 6.2 тэрбум төгрөгийн 66 зээлдэгчийн зээлийн хүүгийн дэмжлэгийг зогсоож, энгийн зээлийн ангилалд шилжүүлсэн байна.

- Тайлант онд Засгийн газрын 2019 оны 343, 2020 оны 15, 101, 129, 130, 138, 2021 оны 72 дугаар тогтоолоор Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн салбарын урамшуулалд нийт 70.0 тэрбум төгрөгийн татаас олгосон нь Засгийн газрын 42 дугаар тогтоолоор хэрэгжүүлж буй хөдөө аж ахуйг дэмжих зээлийн арга хэмжээнүүдтэй давхцсан байна.

- Эдийн засгийг идэвхжүүлж, бүтээн байгуулалтыг сэргээхэд Эрдэнэс Тавантолгой ХК-ийн бонд болон төслийн зээл, тусламжаас нийт 829.2 тэрбум төгрөгийг зарцуулсан байна.

УЛЫН ИХ ХУРАЛД ТОЛИЛУУЛСАН

2019 он

- Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн хүрээний мэдэгдэл, тухайн жилийн төсвийн тухай хуулийг хэлэлцэж, батлахдаа төсвийн тогтвортой байдлыг хангах хуулийн шаардлагыг баримталж, өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг үндэслэлгүйгээр нэмэгдүүлэн, өөрчлөлт хийхгүй байх.
- Засгийн газар ба орон нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллагын төсвийн эрх мэдлийн хуваарилалтыг нэгдмэл зохицуулалтад оруулж эрх зүйн орчныг сайжруулах.
- ТЕЗ-д өгсөн аудитын зөвлөмжийн хэрэгжилт, дүнг Улсын Их Хурлын Төсвийн Байнгын хороогоор хэлэлцүүлэн төсвийн сахилга бат, хариуцлагыг сайжруулах чиглэлээр тодорхой шийдвэр гаргуулах саналыг уламжилж байна.

2020 он

- Засгийн газрын амлалтын шинж чанартай эдийн засгийн арга хэмжээнүүдийн санхүүжүүлэх эх үүсвэр, зарцуулалтыг төсвийн бүрэлдэхүүнд оруулан Төсвийн тухай хуулиар баталж байх;
- Хөрөнгийн зах зээлийг хөгжүүлэх эрх зүйн зохицуулалтыг сайжруулах, тогтолцоог боловсронгуй болгох зэрэг арга хэмжээг нэн тэргүүнд авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай байгааг толилуулж байна.

2021 он

- Төсвийн төслийг боловсруулах үйл явцад иргэд, олон нийтийн оролцоог хангах, төсвийн ил тод байдлыг дээшлүүлэх талаар Төсвийн тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах;
- Мөн тухайн жилийн төсвийн хөрөнгийн зарцуулалтын хүрсэн үр дүн, Улсын Их Хурлаас баталсан төсвийг Монгол улсын тогтвортой хөгжлийн болон үндэсний аюулгүй байдлын бодлогын зорилтуудыг хангахад чиглүүлсэн тухай дэлгэрэнгүй танилцуулга"-ыг Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангийн бүрэлдэхүүнд тусгах талаар Төсвийн тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах;
- Улсын төсвөөр хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөг хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгүүдтэй нийцүүлэн баталж, салбарын түвшинд төлөвлөөгүй, төсөвлөлтийн шаардлага хангаагүй төсөл, арга хэмжээг хуульд тусгаж буй зөрчлийг давтан гаргахгүй байх чиглэлээр хариуцлагын болон үр дүнтэй хяналтын тогтолцоог бүрэн бүрдүүлэх;
- Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хяналт шалгалт, үнэлгээний хэлтэс, дотоод аудитын албаар Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын аудитаар сүүлийн 11 жилд Улсын Их Хуралд толилуулсан асуудалд шинжилгээ хийлгэж, үр дүнг Төсвийн байнгын хороонд танилцуулах чиглэлээр үүрэг өгч ажиллах;
- Улсын төсвийн 2021 оны хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилтийн үйл ажиллагаанд барилгын материалын хомсдол, үнийн өөрчлөлт, тээвэрлэлтийн саатал гарч төслүүд бүрэн дуусахгүй, хэрэгжилт удаашрах нөхцөл байдал үүссэн зэрэг нь цаашид энэ тохиолдолд асуудлыг хэрхэн шийдвэрлэх талаарх эрх зүйн орчныг тодорхой болгох шаардлага байгааг толилуулж байна.

АУДИТЫН ДҮГНЭЛТҮҮД:

2019 он	2020 он	2021 он
1. Тайлант оны төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэл 756.2 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай гарсан нь ДНБ-ий 2.0 хувьтай тэнцүү, батлагдсан үзүүлэлтээс 3.4 нэгж хувиар буурч, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагыг хангаж байна. 2. Тайлант онд “Цахим, ил тод, үр ашигтай” төсвийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх хүрээнд 7 бодлогын зорилт дэвшүүлснээс 5 зорилтыг хангаж, 2 зорилт дунд хугацаанд хүлээгдэх үр дүнтэй байна. 3. Сүүлийн 3 жилийн байдлаар орлогын өсөлтийн хурд саарсан, зарлагын өсөлтийн хурд идэвхжих хандлагатай байна. 4. Макро түвшний судалгаа, зах зээлийн гадаад, дотоод хүчин зүйлсийн үндэслэлийг бодитой тооцоолж, тусгаагүйгээс батлагдсан Төсвийн хүрээний мэдэгдлийн үзүүлэлтүүдэд өөрчлөлт оруулсан, Төсвийн хүрээний мэдэгдлийн үзүүлэлтийг төсвийн төлөвлөлтөд 3, төсвийн гүйцэтгэлд 1 үзүүлэлтээр тус тус хангаагүй байна. 5. Татварын бүртгэл, мэдээллийн системд хамрагдалт сайжирсан, уул уурхайн голлох нэр төрлийн зарим эрдэс бүтээгдэхүүний биет хэмжээ, үнэ өмнөх оноос өссөн, тайлант хугацаанд авч хэрэгжүүлсэн бодлого, арга хэмжээний үр дүнд экспорт, гадаад худалдааны эргэлт нэмэгдсэн зэрэг шалтгааны улмаас төсвийн татварын	1. Тайлант оны төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцлийн алдагдал 4,440.4 тэрбум төгрөг буюу ДНБ-ий 12.0 хувьтай тэнцэж, УИХ-аас тогтоосон хэмжээнээс хэтрээгүй байна. 2. Коронавируст халдвар (Ковид-19)-ын Цар тахалтай холбоотойгоор төсөвт тодотгол хийхдээ нэгдсэн төсвийн нийт зарлага ба цэвэр зээлийн дээд хэмжээг 10.4 хувиар нэмэгдүүлж, нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлогыг 12.5 хувиар бууруулан баталж орлого, зарлагын харьцааг хангаагүй байна. 3. Коронавируст халдвар (Ковид-19) Цар тахлын эсрэг эдийн засгийн “5.1 их наяд багц” арга хэмжээний хүрээнд хэрэгжүүлсэн ажлын байрыг хадгалах татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлтөд зориулсан 1,193.0 тэрбум төгрөг нь нэгдсэн төсвийн нийт орлогыг 13.0 хувиар бууруулж, улсын төсөв болон гадаад зээл, тусламжаас 3,272.5 тэрбум төгрөгийг зарцуулсан нь нэгдсэн төсвийн нийт зарлага ба цэвэр зээлийн 23.5 хувийг, ДНБ-ий 8.8 хувийг тус тус эзэлж байна. 4. ОУВС-ийн Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөр 2017 оноос эхлэн хэрэгжиж 2,384.3 сая ам.долларын санхүүжилтийн эрх олгогдсоноос 1,329.2 сая ам.долларын дэмжлэг авч, 1,055.1 сая ам.долларын эх үүсвэрийг ашиглаагүй байна. 5. Монгол Улсын 2020 оны	1. Эрүүл мэндээ хамгаалж, эдийн засгаа сэргээх 10.0 (арван) их наядын цогц төлөвлөгөөний хүрээнд арилжааны банкаар дамжуулан олгосон хөнгөлөлттэй зээл болох 4,284.3 тэрбум төгрөгийг 62.7 мянган зээлдэгчид олгосон нь 144.6 мянган ажлын байрыг хадгалж, зээл олголт нэмэгдэж, эдийн засаг эргэлтэд орох нөхцөл бүрдсэн байна. 2. Цар тахлын эсрэг эдийн засгийг сэргээх арга хэмжээний хүрээнд ажлын байрыг хадгалахад чиглэсэн татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт төсвийн нийт орлогыг 2.5 хувь буюу 359.6 тэрбум төгрөгөөр буурахад нөлөөлж, улсын төсөв болон гадаад зээл, тусламжаас 4,805.1 тэрбум төгрөгийг зарцуулсан нь нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын 30.7 хувийг, ДНБ-ий 11.1 хувийг эзэлж байна. 3. Төсөвт тодотгол хийхдээ нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлогыг 2.2 хувиар, нийт зарлага ба цэвэр зээлийн хэмжээг 12.9 хувиар нэмэгдүүлж баталсан нь орлого, зарлагын зохистой харьцааг хангахгүй байна. 4. Засгийн газрын 2021 оны “Төсвийн хэмнэлтийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” 43 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг хангаж ажиллаагүйгээс аудитаар 11.1 тэрбум төгрөгийн зөрчил илэрсэн нь бүх шатны төсөв захирагчдын төсвийн сахилга хариуцлага, хяналтын тогтолцоог

- орлого төлөвлөснөөс давж биелсэн байна.
6. Өрийн өнөөгийн үнэ цэнэ болон ДНБ-ний харьцаа 55.6 болж зорилтот түвшнээс 0.3 хувиар хэтэрсэн ч Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн шаардлагыг хангаж байна.
 7. Орон нутгийн ИТХ өмнөх оны мөнгөн хөрөнгийн 256.1 тэрбум төгрөгийн үлдэгдлээр батлагдсан төсвийг нэмэгдүүлсэн нь нэгдсэн төсвийн алдагдлыг өсгөсөн байна.
 8. ТЕЗ-ийн хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, түүний хүрэх үр дүнгийн талаарх төлөвлөлт, гүйцэтгэл нь шийдвэр гаргалтад ашиглах ач холбогдол багатай, үр дүнгийн шалгуур үзүүлэлт тохиромжгүй, зарим хүрэх үр дүнгийн хэрэгжих боломжтой хугацааг үндэслэлтэй тооцоолоогүй, өртөг тооцоололт хангалтгүй байна.
 9. Засгийн газарт 2021-2024 онд төлөгдөх 2.9 тэрбум ам.долларын гадаад бондын өрийг барагдуулах үүрэг хүлээгдэж байна.
- нэгдсэн төсвийн нийт орлого ба тусламжийн дүн 10,444.2 тэрбум төгрөгт хүрч, төлөвлөснөөс 438.7 тэрбум төгрөгөөр дутуу биелэлттэй байгаа нь татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт өмнөх оноос 73.6 хувиар нэмэгдсэн, гадаад худалдааны эргэлт саарсан, үйл ажиллагаа явуулаагүй аж ахуйн нэгжийн тоо өссөнтэй холбоотой байна.
6. Засгийн газрын өр хуулиар тогтоосон хэмжээнээс хэтрээгүй боловч өмнөх оноос 15.3 хувиар нэмэгдсэн, гадаад зээлийн ашиглалт 3,368.4 тэрбум төгрөгөөс төсвийн дутагдлыг санхүүжүүлэхэд зориулж авсан хөтөлбөрийн зээл 1,978.0 тэрбум төгрөг буюу 58.7 хувийг эзэлж байна.
 7. Гадаад зээл, үнэт цаасны ханшийн тэгшитгэлийн зөрүүнээс үүссэн алдагдал сүүлийн 5 жилд дунджаар 1,137.6 тэрбум, тайлант онд 1,355.4 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдсэн нь ирээдүйд төлөх өрийн ачааллыг нэмэгдүүлэх эрсдэлтэй байна.
 8. Төсвийн төсөл бэлтгэх удирдамжид хөтөлбөр, хөтөлбөрийн хүрэх үр дүнг эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл болон Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөртэй уялдуулан боловсруулах нарийвчилсан зааврыг тусгаагүйгээс зарим хөтөлбөрийн зорилтот түвшин, шалгуур үзүүлэлт оновчтой бус байна.
 9. Цар тахлын эсрэг авч хэрэгжүүлсэн эдийн засгийг дэмжих, иргэдийн орлогыг хамгаалах, ажлын байрыг хадгалах зарим арга хэмжээ төсөвт тусгагдаж, тайлагнагдахгүй байгаа нь Төсвийн тухай хууль болон холбогдох бусад хууль, эрх зүйн актуудтай нийцэхгүй байна.
- сайжруулах шаардлагатай байна.
5. Тайлант оны төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцлийн алдагдал 2,919.0 тэрбум төгрөг буюу ДНБ-ий 6.8 хувьтай тэнцэж, УИХ-аас тогтоосон хэмжээнээс хэтрээгүй байна.
 6. Өрийн зохицуулалт хийснээр Засгийн газрын гадаад өрийн үлдэгдэл өмнөх оноос 342.0 тэрбум төгрөгөөр буурч, багцын жигнэсэн дундаж хүүг 5.58 хувьд хүргэж, эргэн төлөлтийн дундаж хугацаа 4.9 жилээр уртассан байна.
 7. Засгийн газрын өрийн баталгааны үлдэгдэл 876.5 тэрбум төгрөг, үүний 93.7 хувийг эзэлж буй Монгол Улсын Хөгжлийн банкны 2023 онд төлөх 30 тэрбум иенийн “Самурай” бонд, 2031 онд төлөх “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн техникийн туслалцааны зээлүүд нь төсөвт болзошгүй өр төлбөр үүсгэх эрсдэлтэй байна.
 8. Засгийн газрын “Эрүүл мэндээ хамгаалж, эдийн засгаа сэргээх 10.0 (арван) их наядын цогц төлөвлөгөө”-д тусгасан 56 арга хэмжээний хэрэгжилтийн явцад үнэлгээ хийгээгүй байна.
 9. Хөдөө аж ахуйг дэмжих арга хэмжээнд 494.2 тэрбум төгрөгийн зээл, салбарын урамшуулалд нийт 70.0 тэрбум төгрөгийн татаас олгосон нь тус салбарт хэрэгжүүлж буй арга хэмжээнүүдийг нэгтгэх, нэгдсэн бодлогоор хангах, давхцалыг арилгах, үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна.
 10. Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагууд нэг худалдан авагчийн тогтолцоонд шилжиж гүйцэтгэлээр санхүүжилт олгосноор Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн зардлыг санхүүжүүлэх эх

- үүсвэр 2.1 дахин нэмэгдэж, зардал өмнөх оноос 2.8 дахин өссөнөөр төсвийн тэнцлийн алдагдал сангийн нийт орлогын 19.8 хувийг эзэлж, сангийн чөлөөт мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдлээс алдагдлыг санхүүжүүлсэн байна.
11. Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг гүйцэтгэлээр санхүүжих тогтолцоонд шилжсэн байгууллагуудын төсвийн төлөвлөлт, зарцуулалт, тайлагналтай холбоотой нэгдсэн журам, заавар, аргачлалыг батлуулаагүй, зарцуулалтад тавих хяналт хангалтгүй байна.
12. Төсвийн ил тод байдал дээшилж буй боловч төсвийн төслийг боловсруулах үйл явцад иргэд, олон нийт оролцох боломжийг бүрдүүлэх, төсвийн гүйцэтгэлийн тайлагналыг бодлогын зорилтын биелэлттэй уялдуулах шаардлагатай байна.
13. Нэмэлт төсвийн орлого 1,696.5 тэрбум төгрөг буюу өмнөх оноос 84.0 хувиар, урсгал зарлага 1,666.5 тэрбум төгрөг буюу 77.4 хувиар өссөнөөр нэгдсэн төсвийн зарлагын 10.0 орчим хувьтай тэнцэж, төсвийн гадуурх нэмэлт орлого зарлага жил бүр өсөх хандлагатай байгаа нь төсвийн хяналт сулрах эрсдэлтэй байна.
14. Монгол Улсын 2021 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл нь Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.1-6.1.4-т заасан тусгай шаардлагыг тус тус хангаж байна.
15. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжих төсөл, арга хэмжээг нэгдсэн бодлогоор төлөвлөх эрх зүйн орчин бүрдсэн ч хууль, журмын хэрэгжилтийг бүрэн хангаж ажиллаагүй, хөрөнгө оруулалтын оролцогч талуудын хамтын ажиллагаа уялдаагүйгээс төсөл, арга хэмжээний төлөвлөлтөд ахиц дэвшил гарахгүй байна. Тухайлбал,
- УИХ-ын 2020 оны “Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл батлах тухай” 23 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан “Монгол Улсын 2021-2025 оны хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр”-т тусгасан 6 төсөл, арга хэмжээний 79.2 тэрбум төгрөгийг огт тусгаагүй, 4 төсөл, хөтөлбөрийн санхүүжилтийг 74.4 тэрбум төгрөгөөр бууруулж баталсан нь хөгжлийн бодлогын хэрэгжилтэд сөргөөр нөлөөлөх эрсдэлтэй;
 - Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2021 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2022-2023 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуулийг УИХ-аас Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 63 дугаар зүйлийн 63.1-т заасан хугацаанд батлаагүй, 2020 оны 8 дугаар сарын 28-ны өдөр баталсан нь төсвийн төлөвлөлтийн цаглабарын хувьд ТЕЗ-д Төсвийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.2.5-д заасан төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээ нь тухайн жилийн төсвийн хязгаарт багтсан байх шаардлагыг хангах боломжгүйд хүргэжээ.
16. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжих төсөл, арга хэмжээний жагсаалтад Төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын төсвийн саналд тусаагүй, хэрэгцээ, шаардлагын үндэслэл тооцоолол бүрэн бус барилга, байгууламж, их засвар, тоног төхөөрөмж худалдан авах, ТЭЗҮ боловсруулах 110 ажлыг баталсан нь салбарын бодлого алдагдах сөрөг нөлөөтэй байна.
17. Сангийн яамнаас 2019 оноос эхлэн улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт, хэрэгжилт, санхүүжилтийн үйл ажиллагаанд төлөвлөлтийн аргачлал, журам болон цахим систем /www.publicinvestment.gov.mn/-ийг улсын хэмжээнд нэвтрүүлсэн нь төсвийн хөрөнгө оруулалтын удирдлага, үр ашгийг сайжруулахад томоохон ахиц, дэвшил гарсан ч цаашид хэрэгжилтийг жигдрүүлэх шаардлагатай байна.
18. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтыг хүн ам зүй, газар зүйн байршил, бусад хүчин зүйлстэй бүрэн уялдуулж төлөвлөөгүйгээс нийгмийн тогтвортой хөгжилд сөрөг нөлөө үзүүлэх эрсдэлтэй байна.
19. Төсөл, арга хэмжээний санхүүжилтийг хэрэгжих хугацаатай уялдуулж төлөвлөөгүй, төрийн өмчид хамаарахгүй, хөрөнгийн бүртгэлд бүртгэх боломжгүй урсгал зардлын шинжтэй төсөл, арга хэмжээг улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар төлөвлөн хэрэгжүүлж байгаа нь хөрөнгө оруулалтын үр нөлөө, тэгш хүртээмжийг бууруулж байна.
20. ТЕЗ-д улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2021 онд шинээр хэрэгжих барилга,

2021 он

- байгууламж, их засварын 345 төсөл, арга хэмжээ хэрэгжихээс 325 буюу 94.2 хувьд гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах худалдан авах ажиллагааг 4 дүгээр сараас хойших хугацаанд буюу барилгын улирал эхэлснээс хойш зохион байгуулсан нь ТБОНӨХБАҮХАТХ-ийн 46 дугаар зүйлийн 46.1.8-д “барилга, зам, инженерийн шугам сүлжээ зэрэг тодорхой улиралд гүйцэтгэх онцлог шинж чанартай бараа, ажил, үйлчилгээг худалдан авах ажиллагааг тухайн жилийн төсөв батлагдсан даруйд эхлүүлэх” гэж заасныг зөрчиж, төсөл, арга хэмжээ тайлант онд бүрэн хэрэгжихгүй байхад нөлөөлжээ.
21. Улсын төсвийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авахад ТБОНӨХБАҮХАТХ болон түүнд нийцүүлэн гаргасан журмуудын хэрэгжилт хангалтгүй, хяналтын тогтолцоо сул байгаагаас тендерийн хэмнэлтээр гэрээний үнийн дүнгийн 15 хувиас хэтэрсэн дүнгээр нэмэлт гэрээ байгуулах, төсөвт тусгаагүй нэмэлт ажил гүйцэтгүүлэхэд зарцуулж байгаа нь худалдан авах ажиллагаанд эрх тэгш, шударгаар өрсөлдөх, төсвийн хөрөнгийг хэмнэлттэй, үр ашигтай зарцуулах сонирхлыг бууруулж байна.
 22. Барилга, байгууламжийн зураг төсөл, төсөв боловсруулах, магадлал хийх, худалдан авах ажиллагаа зохион байгуулах, захиалагчийн хяналт хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаанд хариуцлагын тогтолцоог сайжруулснаар зардлыг багасгах, үр ашгийг нэмэгдүүлэх боломжтой байна.
 23. Барилга, байгууламжийн зураг төсөл боловсруулахаас эхлэн магадлал хийх, тухайн төсөл, арга хэмжээ дуусах хүртэл нэгдмэл байдлаар хяналт тавих тогтолцоог цогцоор нь оновчтой болгох, түүнд хамаарах байгууллагуудын хариуцлагыг сайжруулах шаардлагатай байна.
 24. Магадлалаар баталгаажаагүй төсөвт өртгөөр худалдан авах ажиллагааг зохион байгуулсан нь хуулийн шаардлага хангаагүй, улмаар төсвийн хөрөнгө оруулалтын зардлыг нэмэгдүүлэх эрсдэлтэй байна.
 25. Барилга угсралтын ажлын явц, гүйцэтгэлд тавих мэргэжлийн байгууллагын хяналт хангалтгүйгээс барилга угсралтын ажлыг гүйцэтгэхдээ материал сольж чанар байдлыг доройтуулж байна.
 26. Урсгал зардлаас хөрөнгө оруулалтын шинжтэй төсөл, арга хэмжээнд санхүүжилт хуваарилж, түүний худалдан авах ажиллагаа зохион байгуулж, санхүүжүүлсэн байна.
 27. Хөрөнгө оруулалтын санхүүжилтээр худалдан авсан техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, тавилгын ашиглалт хангалтгүй байна.
 28. Шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1-д заасан төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайлан, санхүүгийн тайланд хийсэн аудитын дүгнэлт, аудитын дүгнэлтийн мөрөөр авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний тайлбар зэрэг мэдээллийг давхардсан тоогоор 1,531 байгууллага ил тод мэдээлээгүй зөрчилтэй байна.
 29. Аудитад хамруулсан 5,605 төсөвт байгууллага, ТБОНӨҮГ-ууд нь 2021 оны байдлаар нийт 472.1 тэрбум төгрөгийн мөнгөн дүн бүхий 13,173 удаагийн орлого, зарлагын гүйлгээг ил тод мэдээлээгүй, Шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4-т заасныг зөрчсөн байна.
 30. Төсөвт байгууллага, ТБОНӨҮГ-ууд 2021 онд өр, авлага үүсгэсэн нийт шийдвэрийн 10.6 хувийг, тендер, худалдан авалтын үйл ажиллагааны мэдээллийн 6.2 хувийг ил тод мэдээлээгүй байна.
 31. Шилэн дансны нэгдсэн цахим хуудасны системд мэдээллийг гараар шивж оруулдаг, механик ажиллагаатайгаас төсвийн орлого, зарлагын мөнгөн гүйлгээ, тендер худалдан авалт зэрэг олон удаагийн давтамжтай хийгддэг мэдээллийг ил тод бүрэн байршуулдаггүй зөрчил гарах голлох шалтгаан болж байна.
 32. Засгийн газар болон, Сангийн яаманд байгуулагдсан Шилэн дансны тухай хууль болон “Шилэн дансны цахим хуудсанд тавигдах мэдээллийн агуулга, нийтлэг стандартыг тогтоох журам”-ыг шинэчлэх, Шилэн дансны нэгдсэн цахим хуудсанд хөгжүүлэлт хийх чиг үүрэг бүхий Ажлын хэсгүүдийн ажлыг эрчимжүүлэх шаардлагатай байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДАД ӨГСӨН АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖ

2019 он	2020 он	2021 он
1. Үр дүнд чиглэсэн хөтөлбөрт төсөвлөлтийг хэрэгжүүлэхийн тулд улсын салбарын түвшинд хөтөлбөрийн хүрэх үр дүн, гүйцэтгэлийн шалгуур үзүүлэлтийн иж бүрэн систем бий болгож ажиллах. 2. Төсвийн бодлогын хүрээнд тайлант онд дэвшүүлсэн зорилтоо бүрэн хэрэгжүүлэхэд анхаарал хандуулж, үр дүнг тооцож ажиллах. 3. Төсөв боловсруулах, өргөн мэдүүлэхдээ эдийн засгийн өсөлттэй уялдуулан хүлээгдэж буй өрийг барагдуулах ажлыг төсөвт хүндрэл учруулахгүйгээр зохион байгуулах.	1. Монгол Улсын Их Хурал, Засгийн газраас баталсан дунд, богино хугацааны хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгүүдийг “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогод нийцүүлэх, үе шаттайгаар хэрэгжилтийг хангаж, тайлагнах; 2. Засгийн газраас хэрэгжүүлэх аливаа хөтөлбөрийн төлөвлөгөө, гүйцэтгэлийн шалгуурыг хэмжих нэгдсэн систем бий болгох ажлыг эрчимжүүлэх, зардлын үр ашгийг хянах тогтолцоог бүрдүүлэх, төсөв захирагчдын төсвийн сахилга батыг сайжруулах; 3. Халамжийн хэт тэлэх бодлогыг хумих, төсвийн санхүүжилтээр ажлын байрыг бий болгох, эдийн засгийг сэргээх чиглэлд үр ашигтай зарцуулж, тайлагнаж байх; 4. Засгийн газраас өрийн зохицуулалтын шинэчлэл хийх, бага хүүтэй, ханшийн эрсдэлгүй дотоод эх үүсвэрүүдийг ашиглах боломжийг судалж хэрэгжүүлэх; 5. Дотоодын зах зээл дээр хүүгийн түвшин сүүлийн жилүүдэд тогтвортой буурах хандлагатай байгаа тул дотоодод засгийн газрын бонд гаргах замаар төсөвт ирэх ханшийн эрсдэлийг бууруулах, дотоодын хөрөнгийн зах зээлийн хөгжлийг нэмэгдүүлэх;	1. Эрүүл мэндийг хамгаалж, эдийн засгаа сэргээх цогц арга хэмжээний хүрээнд төлөвлөсөн бүтээн байгуулалтын төслүүдийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлж, хэрэгжилтийн үр дүнг тооцож, үнэлэх; 2. Засгийн газрын хэрэгжүүлж буй зарим хөнгөлөлтэй зээл, урамшууллын арга хэмжээнүүдийн давхцалыг арилгах, нэгдсэн бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэх; 3. Гүйцэтгэлээр санхүүжих тогтолцоонд шилжсэн Эрүүл мэндийн байгууллагуудын хүрэх үр дүнг тодорхойлох аргачлал, шалгуур үзүүлэлтийг тогтолцооны шинэчлэлтэй уялдуулан боловсруулах, хэрэгжилтийг хангах; 4. Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас олгох тусламж, үйлчилгээний тариф, төлбөрийн хэмжээг бодитой тогтоох, Эрүүл мэндийн байгууллагын санхүүгийн үйл ажиллагааг зохицуулах журам, зааврыг боловсруулж, эрх зүйн орчныг сайжруулах; 5. Төсвийн ерөнхийлөн захирагч нарын үйл ажиллагаанд сайн засаглалын тогтолцоог бэхжүүлэх арга хэмжээг авч, төсвийн төлөвлөлтөд улсын дунд болон богино хугацааны хөгжлийн бодлого, төсөв хоорондын уялдааг хангуулах; 6. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний төсвийн төслийг боловсруулахад ил тод, хариуцлагатай байх зарчмыг мөрдөж ажиллахад УИХ-тай хамтарч ажиллах;

2021 он

7. Улсын төсвийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээг худалдан авахдаа ТБОНӨХБАҮХАТХ болон түүнд нийцүүлэн гаргасан эрх зүйн баримт бичгийг зөрчсөн төрийн албан хаагчдад уг хуулийн 57 дугаар зүйлд заасны дагуу хариуцлага тооцох;
8. Шилэн дансны тухай хуулийг бусад хууль тогтоомжтой уялдуулан нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий Ажлын хэсгийн ажлыг эрчимжүүлж, төрийн санхүү, төсвийн үйл ажиллагааны ил тод байдлыг бүрэн хангуулах;
9. Шилэн дансны тухай хуулийг хэрэгжүүлээгүй байгууллага, албан тушаалтанд хяналт тавих, хариуцлага тооцох зохицуулалтыг байгууллага, албан тушаалтны төрөл, ангилалд тохируулан оновчтой болгон хууль тогтоомжид тодорхой тусгах;

САНГИЙН САЙДАД ӨГСӨН АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖ

2019 он

1. Сүүлийн 3 жилийн байдлаар нэгдсэн төсвийн орлогын өсөлтийн хурд саарсан, зарлагын өсөлтийн хурд идэвхжих хандлагатай байгааг анхаарч, төсвийн тогтвортой байдлыг хангаж ажиллах.
2. Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын дээд хэмжээг тооцох аргачлалд орон нутгийн төсвийн зарлагын дээд хязгаарыг хэрхэн тооцож хянах талаар тодорхой тусгаж, дээд шатны төсөвт тодотгол хийгээгүй үед орон нутгийн төсөвт өөрчлөлт оруулахыг зогсоох.

2020 он

1. Төсвийн хүрээний мэдэгдэл, төсвийн төсөөллийн тухай хуулийг боловсруулахдаа дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэлд тусгах эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлтүүдийг бодитой тооцож, төсвийн төлөвлөлт, тодотголд тууштай баримтлах, орлого, зарлагын өсөлтийг уялдуулах;
2. Өрийг дахин санхүүжүүлэх, нийгэм эдийн засагт зайлшгүй шаардлагатай төслийг санхүүжүүлэхээс бусад зорилгоор гадаад өрийг нэмэгдүүлэхгүй байх;
3. ТЕЗ-дын харьяа байгууллагуудын үндсэн үйл ажиллагааны орлогын төлөвлөгөөг үндэслэлтэй төлөвлөх, зарцуулалтад тавих хяналтыг сайжруулах, орлогын төлөвлөгөөгүй байгууллагуудад зарцуулах эрх олгохгүй байх, давсан орлогыг зарцуулах эрхийг жилд 2 удаа нээж санхүүжүүлэхээр тусгасан эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох;

2021 он

1. Гадаад зээлийн хөрөнгийг хөгжлийн бодлого, түүний зорилттой уялдуулан эдийн засаг нийгмийн үр ашигтай төсөлд зарцуулж, үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх, зөвхөн хуулийн шаардлага хангасан төслийг санхүүжүүлэх;
2. Засгийн газрын өрийн баталгаа гаргуулсан хуулийн этгээдүүдийн төлбөрийн чадварыг тодорхойлон эрсдэлийн үнэлгээ хийж, болзошгүй өр төлбөр үүсэх эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг авах;
3. Дунд хугацаанд төлөхөөр хүлээгдэж буй гадаад үнэт цаасны төлбөрийг төсөвт дарамт учруулахгүйгээр төлж барагдуулах бодлогыг үргэлжлүүлэн төсвийг алдагдалгүй төлөвлөх зарчим баримтлах;
4. Төрийн санхүү, төсвийн үйл ажиллагааг зохицуулсан холбогдох дүрэм журамд өөрчлөлт оруулж, Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангаж ажиллах;
5. Төсвийн орлогыг нэмэгдүүлж, зардал бууруулах, нэмэлт санхүүжилтийн эх үүсвэрийн

2021 он

- зарцуулалтад хяналт тавих эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох талаар өмнөх оны аудитаар өгсөн зөвлөмжийн биелэлтийг хангаж, үр дүнг үнэлж ирүүлэх;
- Хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт, санхүүжилтийн үйл ажиллагаанд Төсвийн тухай хуулийн хэрэгжилтийг бүрэн хангуулж, төсөл, арга хэмжээний санхүүжилтийг төсвийн жил дамжуулан Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн барьцаа хөрөнгийн дансанд байршуулах, банкны баталгааг үндэслэн олгох зохицуулалтыг хууль, эрх зүйн баримт бичигт тусгах, төсвийн сахилга батыг хангуулах;
 - Төсвийн нийт хөрөнгө оруулалт буюу улсын төсөв, орон нутаг, гадаад зээл тусламж, концессын эх үүсвэрийн нэгдсэн удирдлага, зохицуулалтын хүрээнд төлөвлөж, хяналт зохицуулалт, нэгдсэн системийг бий болгох;
 - Орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт, хэрэгжилт, хяналтын үйл ажиллагаанд Сангийн яамны оролцоог хангах эрх зүйн орчин бүрдүүлэх;
 - Төсвийн үйл ажиллагаанд ашигладаг системүүдтэй мэдээлэл солилцох шийдлийг оновчтой болгож, Шилэн дансны нэгдсэн цахим хуудсанд мэдээлэл байршуулах үйл ажиллагааг автоматжуулах.

**ЭДИЙН ЗАСАГ,
ХӨГЖЛИЙН САЙДАД ӨГСӨН
АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖ**

2021 он

- Гадаад зээлийн хөрөнгийг хөгжлийн бодлого, түүний зорилттой уялдуулан эдийн засаг нийгмийн үр ашигтай төсөлд зарцуулж, үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх, зөвхөн хуулийн шаардлага хангасан төслийг санхүүжүүлэх;

**ТӨСВИЙН ЕРӨНХИЙЛӨН ЗАХИРАГЧДАД
ӨГСӨН АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖ**

2021 он

- Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн багцад хэрэгжих төсөл, арга хэмжээг хэрэгцээ, шаардлага, үр ашгаар нь эрэмбэлэн төсвийн хязгаарт багтсан төсвийн саналыг хүргүүлж, төсвийн төлөвлөлтөд хууль, эрх зүйн орчныг чанд мөрдөж ажиллах;
- Монгол Улсын 2021 оны төсвийн тухай хуульд төсөвлөлтийн шаардлага хангаагүй буюу төсөвт өртгийг тойм дүнгээр баталж хэрэгжүүлсэн, газрын асуудал шийдэгдээгүй, техник эдийн засгийн үндэслэл хийгдээгүй, зураг төсвийг батлуулаагүй, ажил гүйцэтгэх гэрээний дүнгээс магадлалаар баталгаажсан төсвийн дүн бага байгаа зарим төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилтэд тавих дотоод хяналт болон захиалагчийн хяналтыг чангатгаж, холбогдох зохицуулалтыг хийх;
- Улсын төсвийн хөрөнгөөр санхүүжүүлж байгаа төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилтэд зохиогчийн болон захиалагчийн хяналт үр дүнтэй хэрэгжээгүйгээс барилга, байгууламж, тоног төхөөрөмжийг ашиглах боломжгүйд хүрч хөрөнгийн ашиглалт, чанарыг бууруулж байгаад анхаарч, гүйцэтгэгч, хяналт хэрэгжүүлэгч байгууллагатай чанарын үр дүнг тооцож ажиллах;
- Улсын төсвийн хөрөнгөөр санхүүжүүлж байнгын ашиглалтад хүлээн авсан төсөл, арга хэмжээний үр нөлөөг тооцож, тухайн жилийн бодлогын зорилтот түвшинд хүрсэн эсэх талаар дүгнэлт гаргадаг байх;
- Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлж байгаа төсөл арга хэмжээний гэрээний удирдлагыг оновчтой хэрэгжүүлэх, гэрээний үүрэг, хариуцлагыг тооцдог, мэргэжлийн түвшинд үнэлж дүгнэдэг байх.

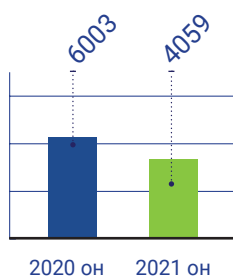
ШИЛЭН ДАНСНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЛААР

Шилэн дансны тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.1-3.1.3-д заасан байгууллагын төрлөөр аудитад хамруулсан 6003 байгууллагыг ангилан хүснэгт 1-д харуулбал:

Аудитад хамруулсан байгууллагын тоо

Байгууллагын төрөл

Төсөвт байгууллага, Төрийн болон орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газар, Төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой ХК, ХХК

Төрийн санхүү, төсвийн үйл ажиллагаатай холбоотой хуульд заасан мэдээллээ Шилэн дансны нэгдсэн цахим хуудсанд дутуу мэдээлсэн, хуулийн хугацаа хоцроосон, өмнөх аудитаар өгсөн албан шаардлагыг хэрэгжүүлээгүй албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулах албан шаардлага хүргүүлсэн байна. Үүнд:

2020 он

21 албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулах

1081 байгууллагад зөрчил арилгуулах

2021 он

110 албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулах

877 байгууллагад зөрчил арилгуулах,

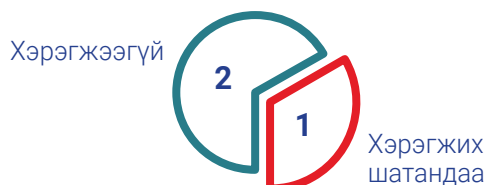
ӨМНӨХ АУДИТААР ӨГСӨН ЗӨВЛӨМЖИЙН ХЭРЭГЖИЛТ

Ерөнхий сайдад

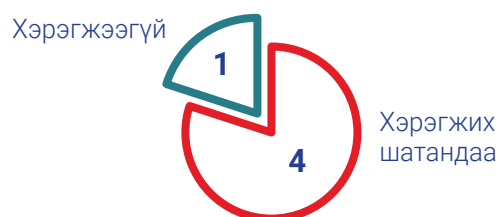
2019 он нийт 4 зөвлөмж

2020 он нийт 3 зөвлөмж

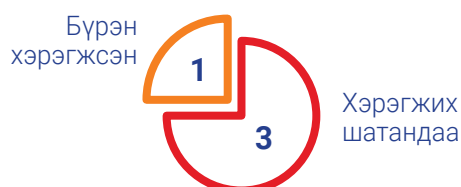

2021 он нийт 5 зөвлөмж

Сангийн сайдад

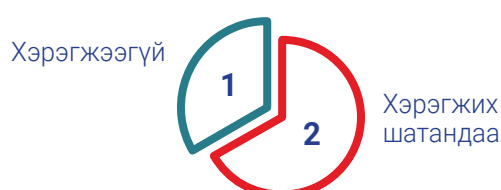
..... нийт 4 зөвлөмж

..... нийт 2 зөвлөмж

..... нийт 3 зөвлөмж

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДАД ӨГСӨН ХЭРЭГЖЭЭГҮЙ ЗӨВЛӨМЖҮҮД:

2019 он	2020 он	2021 он
• ТЕЗ-дын төсвийн төлөвлөлт, зарцуулалтын хариуцлагыг дээшлүүлэх талаарх эрх зүйн зохицуулалтыг шинэчилж, дотоод хяналт, дотоод аудитын үр нөлөөг сайжруулах; • Улсын төсвөөс олгосон зээлийн эргэн төлөлтийг барагдуулах талаар тодорхой шийдвэр гаргаж, үе шаттай ажил зохион байгуулах; • Төсвийн тухай хуулиар батлагдсан ногдол ашгийн төлөвлөгөөг дутуу тооцож тогтоол, шийдвэр гаргасан болон ашигтай ажилласан төрийн өмчит компаниудын ногдол ашгийг төсөвт төвлөрүүлэх чиглэлээр тодорхой ажил зохион байгуулаагүй албан тушаалтнуудтай хариуцлага тооцох; • Аймаг, нийслэлийн Засаг даргын нөөц сан, Сум хөгжүүлэх сангийн орлого бүрдүүлэлт, зарцуулалтад тавих хяналт, төсвийн сахилга хариуцлагыг сайжруулах;	• Үр дүнд чиглэсэн хөтөлбөрт төсөвлөлтийг хэрэгжүүлэхийн тулд улсын салбарын түвшинд хөтөлбөрийн хүрэх үр дүн, гүйцэтгэлийн шалгуур үзүүлэлтийн иж бүрэн систем бий болгож ажиллах; • Төсвийн бодлогын хүрээнд тайлант онд дэвшүүлсэн зорилтоо бүрэн хэрэгжүүлэхэд анхаарал хандуулж, үр дүнг тооцож ажиллах; • Төсөв боловсруулах, өргөн мэдүүлэхдээ эдийн засгийн өсөлттэй уялдуулан хүлээгдэж буй өрийг барагдуулах ажлыг төсөвт хүндрэл учруулахгүйгээр зохион байгуулах.	• Монгол Улсын Их Хурал, Засгийн газраас баталсан дунд, богино хугацааны хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгүүдийг “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогод нийцүүлэх, үе шаттайгаар хэрэгжилтийг хангаж, тайлагнах; • Халамжийн хэт тэлэх бодлогыг хумих, төсвийн санхүүжилтээр ажлын байрыг бий болгох, эдийн засгийг сэргээх чиглэлд үр ашигтай зарцуулж, тайлагнаж байх; • Засгийн газраас өрийн зохицуулалтын шинэчлэл хийж, бага хүүтэй, ханшийн эрсдэлгүй дотоод эх үүсвэрүүдийг ашиглах боломжийг судалж хэрэгжүүлэх • Засгийн газраас хэрэгжүүлэх аливаа хөтөлбөрийн төлөвлөгөө, гүйцэтгэлийн шалгуурыг хэмжих нэгдсэн систем бий болгох ажлыг эрчимжүүлэх, зардлын үр ашгийг хянах тогтолцоог бүрдүүлэх, төсөв захирагчдын төсвийн сахилга батыг сайжруулах; • Дотоодын зах зээл дээр хүүгийн түвшин сүүлийн жилүүдэд тогтвортой буурах хандлагатай байгаа тул дотоодод засгийн газрын бонд гаргах замаар төсөвт ирэх ханшийн эрсдэлийг бууруулах, дотоодын хөрөнгийн зах зээлийн хөгжлийг нэмэгдүүлэх;

САНГИЙН САЙДАД ӨГСӨН ХЭРЭГЖЭЭГҮЙ ЗӨВЛӨМЖҮҮД:

2019 он

- Төсвийн орлогыг бүрэн дайчлах, эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх, зардлын үр ашгийг сайжруулах чиглэлээр тооцооллыг хянаж төсөвт тусгах, орлого төвлөрүүлэгч байгууллагуудын ажлын уялдааг хангах;
- Төсвийн төлөвлөлт болон хэрэгжилт, тайлагналын талаарх журам заавар, программ хангамжийн уялдааг хангах, шинэчлэн баталж мөрдүүлэх;
- Засгийн газрын гадаад зээлийн хөрөнгийн төлөвлөлт, тайлагналын уялдааг хангах бодлого боловсруулан хэрэгжүүлэх;

2020 он

- Сүүлийн 3 жилийн байдлаар нэгдсэн төсвийн орлогын өсөлтийн хурд саарсан, зарлагын өсөлтийн хурд идэвхжих хандлагатай байгааг анхаарч, төсвийн тогтвортой байдлыг хангаж ажиллах;
- Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын дээд хэмжээг тооцох аргачлалд орон нутгийн төсвийн зарлагын дээд хязгаарыг хэрхэн тооцож хянах талаар тодорхой тусгаж, дээд шатны төсөвт тодотгол хийгээгүй үед орон нутгийн төсөвт өөрчлөлт оруулахыг зогсоох.

2021 он

- Төсвийн хүрээний мэдэгдэл, төсвийн төсөөллийн тухай хуулийг боловсруулахдаа дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэлд тусгах эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлтүүдийг бодитой тооцож, төсвийн төлөвлөлт, тодотголд тууштай баримтлах, орлого, зарлагын өсөлтийг уялдуулах;
- Өрийг дахин санхүүжүүлэх, нийгэм эдийн засагт зайлшгүй шаардлагатай төслийг санхүүжүүлэхээс бусад зорилгоор гадаад өрийг нэмэгдүүлэхгүй байх
- ТЭЗ-дын харьяа байгууллагуудын үндсэн үйл ажиллагааны орлогын төлөвлөгөөг үндэслэлтэй төлөвлөх, зарцуулалтад тавих хяналтыг сайжруулах, орлогын төлөвлөгөөгүй байгууллагуудад зарцуулах эрх олгохгүй байх, давсан орлогыг зарцуулах эрхийг жилд 2 удаа нээж санхүүжүүлэхээр тусгасан эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох;

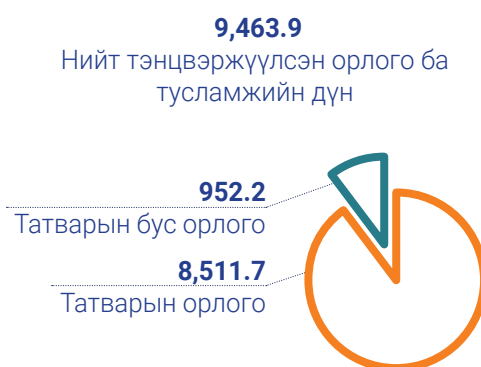

НЭГДСЭН ТӨСВИЙН НИЙТ ОРЛОГО БА ТУСЛАМЖИЙН ДҮН /тэрбум төгрөг/

2019 он

2020 он

2021 он

НЭГДСЭН ТӨСВИЙН НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН

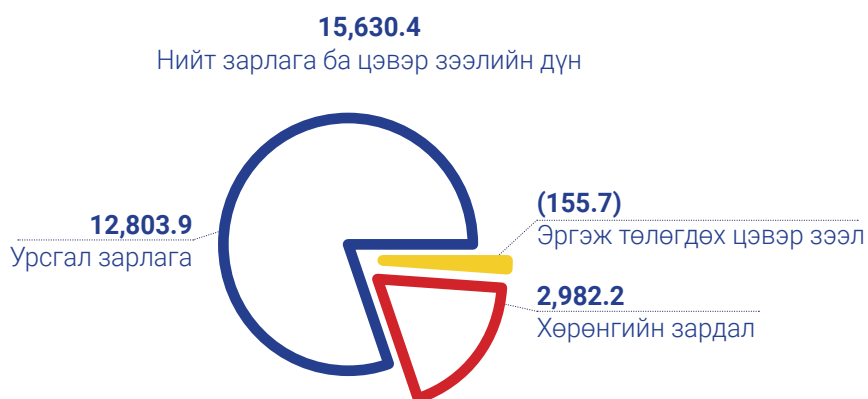
2019 он

2020 он

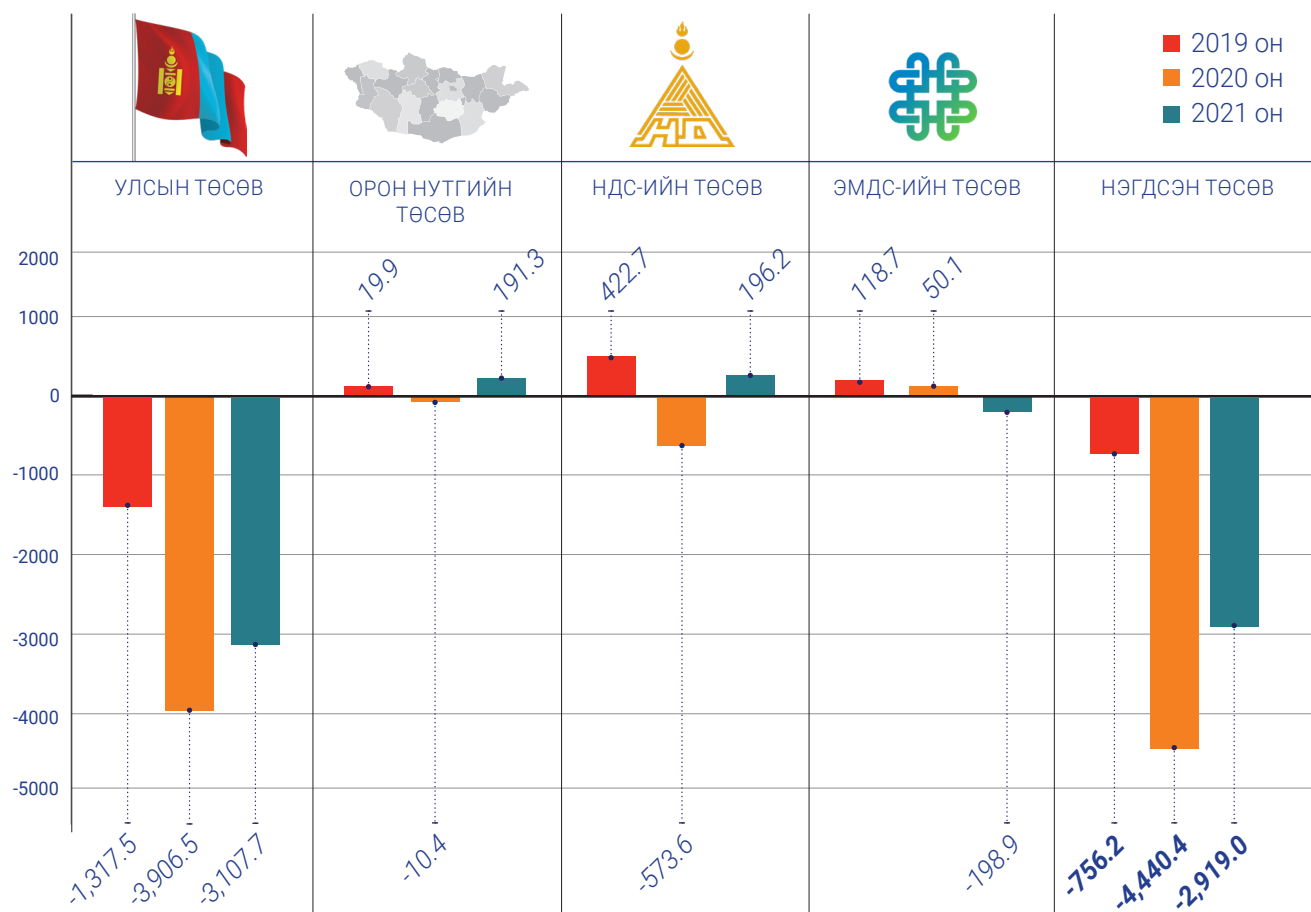

2021 он

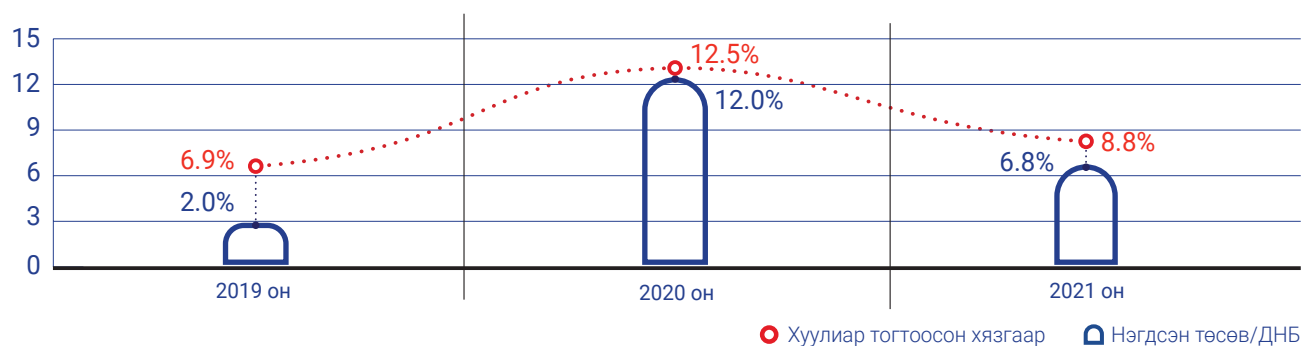

НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ТЭНЦЭЛ /тэрбум төгрөг/

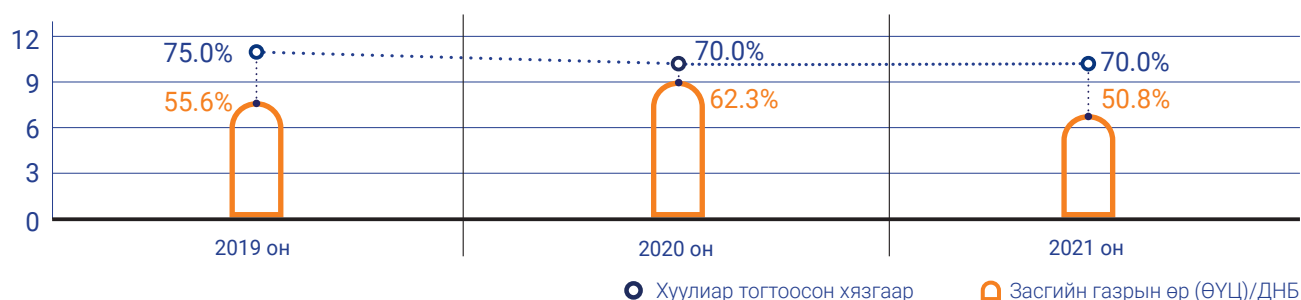

НЭГДСЭН ТӨСӨВ/ДНБ

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ӨР

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2021 ОНЫ ӨРИЙН ҮЛДЭГДЭЛ /тэрбум төгрөг/

ӨРИЙН БҮТЭЦ, ӨРИЙН ХЭРЭГСЭЛ	2019 он	2020 он	2021 он	
I. Засгийн газрын дотоод өр	1,399.6	1,136.6	657.3	
1.1 Үнэт цаас	1,399.6	1,136.6	657.3	
1.2 Өрийн бичиг/вексель	0.0	0.0	0.0	
II. Засгийн газрын гадаад өр	20,728.1	24,851.4	24,693.3	
2.1 Үнэт цаас	7,927.2	8,354.0	8,175.6	
Чингис	2,733.5	2,277.3	389.7	
Гэрэгэ	2,186.7	2,279.6	1,518.6	
Хуралдай	1,640.2	1,709.7	1,709.3	
Мазаалай	1,366.8	377.0		
Номад		1,709.7	1,709.3	
Сенчири			2,848.8	
2.2 Зээл	12,800.9	16,497.4	16,517.7	
Төслийн зээл	9,770.0	11,062.3	11,361.2	
Хөтөлбөрийн зээл	2,604.4	4,659.1	4,613.2	
Арилжааны зээл	426.5	171.0		
Санхүүгийн зээл		605.0	543.3	
III. Засгийн газрын өрийн баталгаа	1,076.3	1,060.4	876.5	
МИАТ ХК	79.4	52.3	29.1	
МУХБанк	972.6	981.3	820.9	
Эрдэнэс Монгол ХХК	24.3	26.8	26.5	
IV. Барих-шилжүүлэх төрлийн концесс	995.7	850.2	673.9	
V. Орон нутгийн зээллэг			17.2	
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН НИЙТ ӨР	24,199.7	27,898.6	26,918.2	
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ӨР (ӨҮЦ)	20,525.6	23,024.3	21,837.3	
Хуулиар тогтоосон өрийн хязгаар	75.0%	70.0%	70.0%	
Засгийн газрын өр (ӨҮЦ) / ДНБ	55.1%	62.3%	50.8%	
Засгийн газрын өр/ДНБ	64.9%	75.5%	62.6%	
Эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлтүүд:				
Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн (оны үнээр)*	37,280.84	37,453.3	43,018.6	

АУДИТЫН НЭР ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2019-2021 ОНЫ САНХҮҮГИЙН НЭГТГЭСЭН ТАЙЛАНД ХИЙСЭН АУДИТ

Аудит хийсэн үндэслэл

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1, 8 дугаар зүйлийн 8.1, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.10.2-т заасны дагуу Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд аудит хийдэг.

Аудитын зорилт

Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал, УСНББОУС, СТОУС-ын дагуу үнэн зөв илэрхийлэгдсэн эсэх талаар үндэслэлтэй баталгаагаар хууль тогтоох байгууллагыг хангахад энэхүү аудитын зорилт чиглэгддэг.

Хамарсан он:

2019, 2020, 2021 он

АУДИТЫН ДҮГНЭЛТ

Он	Өгсөн дүгнэлт	Дүгнэлтийн үндэслэл
2019 он	Хязгаарлалттай	- Зээл, тусламжаар хэрэгжүүлж буй төсөл, хөтөлбөрийн хүрээнд бий болсон 338.6 тэрбум төгрөгийн хөрөнгийг санхүүгийн тайланд тусгаагүй; - Дампуурсан банк, Хадгаламж зээлийн хоршооноос авах 437.6 тэрбум төгрөгийн найдваргүй, дамжуулан зээлийн 593.3 тэрбум, Засгийн газрын тусгай сангуудын 138.6 тэрбум төгрөгийн эргэн төлөгдөх хугацаа хэтэрсэн авлагын үлдэгдэлтэй; - Гадаад зээлийн эх үүсвэрээс дамжуулан зээлдүүлсэн 649.5 тэрбум төгрөгийн зээлийг 35 байгууллага, нэгж санхүүгийн тайланд өглөгөөр бүртгээгүй.
2020 он	Хязгаарлалттай	"Нийгмийн даатгалын шимтгэлээс чөлөөлөх, ажилгүйдлийн даатгалын сангаас дэмжлэг үзүүлэх тухай" хууль, дагалдах журамд сангийн эх үүсвэрийг нөхөн бүрдүүлэх талаар тодорхой тусгаагүй, чөлөөлөлтөөс үүссэн 642.6 тэрбум төгрөгийг тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй; - Дамжуулан зээлийн 321.7 тэрбум төгрөгийг ашиглагч байгууллагууд санхүүгийн тайланд өр төлбөрөөр бүртгэж тайлагнаагүй; - Төрийн өмчит хуулийн этгээдийн ирээдүйд бий болох орлогоос төрд ногдох өгөөжийг барьцаалан 1,146.7 тэрбум төгрөгийн урт хугацаат үнэт цаас гарган, өр үүсгэж, иргэдийн тэтгэвэр барьцаалсан зээлийг төрөөс төлсөн; - Эдийн засаг, нийгмийн ач холбогдлоор нь эрэмбэлээгүй, эрсдэлийн үнэлгээ хийгээгүй 297.8 тэрбум төгрөгийн 12 төслийг гадаад зээлийн эх үүсвэрээс санхүүжүүлж, урт хугацаат өр төлбөрийг нэмэгдүүлсэн.
2021 он	Хязгаарлалттай	- Гадаад зээлийн хөрөнгийн эх үүсвэрээс дамжуулан зээлдүүлсэн зээлийн хугацаа хэтэрсэн, эргэн төлөлт зогссон, эзэн холбогдогч тодорхойгүй, олон жил болсон 533.9 тэрбум төгрөгийн авлагыг барагдуулаагүй; - Дамжуулан зээлийн хүүг тооцож, бүртгээгүйгээс 234.8 тэрбум төгрөгийн авлагыг дутуу тайлагнасан; - Монгол Улсын Хөгжлийн банк ХХК-ийн олгосон зээлийн үлдэгдлээс 56.0 хувь буюу 1,793.9 тэрбум төгрөг нь чанаргүй зээлийн ангилалд орсон; - Монголбанкнаас тогтоосон банкны үйл ажиллагааны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангаагүй Үндэсний хөрөнгө оруулалтын банк, Чингис хаан банканд байршиж буй 264.3 тэрбум төгрөгийн мөнгөн хөрөнгөд эрсдэл үүссэн.

**ЗАСГИЙН ГАЗРААС ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН БОЛОН САНХҮҮГИЙН
НЭГТГЭСЭН ТАЙЛАНГИЙН ОНЦЛОХ БА БУСАД АСУУДАЛ:**

2019 он

Нийт хөрөнгө өмнөх оноос 10,429.6 тэрбум төгрөгөөр өссөн нь төрийн болон орон нутгийн өмчийн 51-ээс дээш хувийн оролцоотой 13 хуулийн этгээдийн санхүүгийн тайланг нэгтгэсэн, орон нутгийн өмчит 14 хуулийн этгээд шинээр байгуулсантай холбоотой байна. Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ-ын Хувьцааг төрийн өмчид бүртгэж авах, холбогдох төлбөрийг суутган тооцох Засгийн газрын 2018 оны 7 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ аваагүй байна.

2020 он

Коронавируст халдвар (Ковид-19)-ын цар тахал болон эдийн засаг, нийгмийн чиглэлээр дараах онцлох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлсэн байна. Үүнд

- Эрдэнэс Тавантолгой ХК-ийн Төлөөлөн Удирдах зөвлөлийн 2020 оны 09 дүгээр тогтоолоор компанийн нэгж хувьцаанд 90 төгрөгийн ногдол ашиг олгохоор тооцон 2,512,768 хувьцаа эзэмшигч иргэдэд 179.8 тэрбум төгрөгийн ногдол ашиг хуваарилахаар шийдвэрлэж, 2020 онд 2,014,362 иргэнд 144.3 тэрбум төгрөгийн ногдол ашгийг Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төвөөр дамжуулан олгожээ.
- Иргэний тэтгэвэр барьцаалсан зээлийн төлбөрийг төрөөс нэг удаа төлөх тухай хуулийн дагуу Эрдэнэс Монгол ХХК өөрийн охин компани болох Эрдэнэс Силвер Ресурс ХХК-ийн эзэмшилд буй Салхитын мөнгө, алтны ордыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах, түүнээс олсон орлогоос төрд ногдох өгөөжийг барьцаалан үнэт цаас гаргах замаар иргэдийн тэтгэврийн зээлийн тодорхой хэсгийг төлөхөөр шийдвэрлэжээ.

Хуулийн хэрэгжилтийг хангах хүрээнд Засгийн газрын 2020 оны 50, 191 дүгээр тогтоолын дагуу тэтгэвэр барьцаалсан зээл аваагүй иргэдэд 1.0 сая төгрөгтэй тэнцэх үнэт цаас эзэмшүүлэх, 1.0 сая төгрөгөөс бага тэтгэвэр барьцаалсан зээлийн үлдэгдэл төлбөртэй иргэнд зөрүү төлбөрийн

2021 он

Засгийн газрын 2021 оны 42 дугаар тогтоолын хавсралтаар баталсан “Эрүүл мэндээ хамгаалж, эдийн засгаа сэргээх 10 /арван/ их наядын цогц төлөвлөгөө”-ний 2.11 “Дотоодын үнэт цаасны зах зээлд өрийн бичиг “ЭТТ БОНД” гаргаж, уул уурхай, зам, тээврийн салбарын томоохон бүтээн байгуулалтын төсөл, арга хэмжээг эхлүүлэх”-ээр тусгасны дагуу Эрдэнэс Тавантолгой ХК-ийн орлогоор баталгаажсан ЭТТ Бондын I, II шатны арилжааг зохион байгуулсан байна.

Засгийн газраас хэрэгжүүлж буй “Цахим Монгол” хөтөлбөрийн хүрээнд халамжийн үйлчилгээг үе шаттайгаар цахим хэлбэрт шилжүүлж, Халамжийн нэгдсэн систем буюу <https://ehalamj.mn/> цахим системийг хөгжүүлж, төрийн үйлчилгээний нэгдсэн E-Mongolia системтэй холбосон байна. Уг системд 26 төрлийн 112 шифр үйлчилгээг цахимжуулснаар давхардсан тоогоор хоёр сая орчим иргэн цахим үйлчилгээ авах боломжтой болжээ.

дүнтэй тэнцүү хэмжээний үнэт цаас эзэмшүүлэх, 6.0 сая буюу түүнээс доош үнийн дүнтэй зээлийг төрөөс бүрэн барагдуулахад зориулан 894.7 тэрбум төгрөгийн хямдруулсан, нийт 1,146.7 тэрбум төгрөгийн нэрлэсэн үнийн дүн бүхий 5 жилийн хугацаатай 21,410,667,549 ширхэг үнэт цаасыг гаргасан байна.

- Засгийн газрын 2020 оны “Коронавируст халдвар (Ковид-19)-ын цар тахлын үед айл өрх, аж ахуйн нэгж, байгууллагад дэмжлэг үзүүлэх зарим арга хэмжээний тухай” 211 дүгээр тогтоолын дагуу айл өрх болон зарим аж ахуйн нэгж, байгууллагын цахилгаан, дулааны эрчим хүч, дулааны уур, цэвэр бохир ус энгийн хог хаягдлын төлбөрийг төрөөс хариуцаж, Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ-ийн 2019 оны цэвэр ашгаас 2020 оны 12 дугаар сард ногдох 66.9 тэрбум төгрөгийг төлөхөөр тооцоо гарсан байна.

ЗАСГИЙН ГАЗРААС АНХААРАХ ГОЛ АСУУДЛУУД:

2019 он

Монгол Улсын Хөгжлийн банк нь гадаад үнэт цаас болон өөрийн хөрөнгийн эх үүсвэрээс 2013-2019 онуудад 11 төрийн өмчит хуулийн этгээдэд олгосон 887.5 тэрбум төгрөгийн зээлийн үлдэгдэлтэй байна.

2020 он

Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн нийт хөрөнгийн 28.9 хувийг эргэлтийн хөрөнгө эзэлж, өмнөх оноос 1,684.1 тэрбум төгрөгөөр өссөн байна. Тайлант онд нийт өр төлбөр 9,481.1 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж 42,659.8 тэрбум төгрөг болсон ба өр төлбөр, цэвэр хөрөнгө өмчийн дүнгийн 54.3 хувьтай тэнцэж байна.

2021 он

Засгийн газрын 2020 оны 211 дүгээр тогтоолын дагуу айл өрхийн болон зарим аж ахуйн нэгж, байгууллагын цахилгаан, дулааны эрчим хүч, дулааны уур хэрэглэсний төлбөр, цэвэр, бохир усны үйлчилгээний төлбөр болон энгийн хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийг 2020 оны 12 дугаар сарын 1-ний өдрөөс 2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийг дуустал хугацаанд төрөөс хариуцахаар заасны дагуу Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ нийгмийн хариуцлагын хүрээнд 2021 оны цэвэр ашгаас нийт 1,036.8 тэрбум төгрөгийн төлбөрөөс 883.5 тэрбум төгрөгийг төлсөн байна.

АУДИТЫН ДҮГНЭЛТ

2019 он

1. Засгийн газрын 2019 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд өмнөх оны аудитын зөвлөмжийг хэрэгжүүлж төрийн болон орон нутгийн өмчийн 51-ээс дээш хувийн оролцоотой 13 хуулийн этгээдийн санхүүгийн тайланг нэгтгэсэн байна.
2. Эрсдэл үүсэж болзошгүй зарим арилжааны банкнуудад төрийн байгууллагуудын 317.8 тэрбум төгрөгийн мөнгөн хөрөнгө байршиж байна.
3. Дампуурсанбанк,Хадгаламж зээлийн хоршооноос авах 437.6 тэрбум төгрөгийн найдваргүй, дамжуулан зээлийн 593.3 тэрбум, Засгийн газрын тусгай сангуудын 138.6 тэрбум төгрөгийн эргэн төлөгдөх хугацаа хэтэрсэн авлагын үлдэгдэлтэй байна.
4. Улс, орон нутгийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжсэн төсөл, арга хэмжээний үр дүнд бий болсон 1,735.0 тэрбум төгрөгийн хөрөнгийг ашиглагч байгууллагуудад шилжүүлээгүй, гадаадын зээл, тусламжаар хэрэгжүүлж буй төсөл, хөтөлбөрийн хүрээнд бий болсон 338.6 тэрбум төгрөгийн хөрөнгийг санхүүгийн тайланд тусгаагүй, улсын комиссын акт гараагүй, тогтоол шийдвэргүй, санхүүжилт зогссон, өмчлөлийн маргаантай зэргээс шалтгаалан 117.0 тэрбум төгрөгийн барилга дуусаагүй барилга дансанд бүртгэлтэй байна.
5. Гадаад зээлийн эх үүсвэрээс дамжуулан зээлдүүлсэн

2020 он

1. Олон улсын зах зээлд “Номад” бондыг 1,712.7 тэрбум төгрөгөөр арилжаалж “Мазаалай” бондын 1,048.9 тэрбум, “Чингис-1” бондын 573.2 тэрбум, нийт 1,622.1 тэрбум төгрөгийн төлбөрийг хугацаанаас өмнө төлсөн нь нийт 17.5 тэрбум төгрөгийн хүүгийн зардлыг хэмнэсэн байна.
2. Төрийн байгууллагуудын арилжааны банк дахь мөнгөн хөрөнгийн удирдлага, эрх зүйн зохицуулалт хангалтгүйгээс зарим банканд байршиж буй хөрөнгөд эрсдэл үүссэн хэвээр байна.
3. Төсвөөс санхүүжүүлэхээр шийдвэртэй гэр хорооллын өрхийн цахилгаан эрчим хүчний тарифын хөнгөлөлтийн 7.3 тэрбум, төр төлбөрийг нь хариуцах иргэдийн эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийн 26.5 тэрбум төгрөгийн авлагын үлдэгдэл байна.
4. Сум хөгжүүлэх сангийн 59.5 тэрбум, Орон нутгийн хөгжлийн сангийн 3.3 тэрбум төгрөгийн иргэд, аж ахуйн нэгжээс авах хугацаа хэтэрсэн, тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй авлагын үлдэгдэлтэй байгаа нь сангуудын хөрөнгийн зарцуулалт, үйл ажиллагаанд тавих хяналт сул, санхүүгийн сахилга бат хангалтгүй байна.
5. Дуусаагүй барилга, байгууламж дансанд улсын болон орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын 3-аас дээш жилийн насжилттай 152.6

2021 он

1. Олон улсын зах зээлд “Сенчири-2027”, “Сенчири-2031” бондыг 2,849.2 тэрбум төгрөгөөр арилжаалж, “Чингис” бондын 1,887.4 тэрбум, “Гэрэгэ” бондын 760.5 тэрбум, нийт 2,647.9 тэрбум төгрөгийн төлбөрийг хугацаанаас нь өмнө төлж, өрийн үйлчилгээний зардлын төсөвт үзүүлэх ачааллыг бууруулан, урт хугацаанд жигдлэх, өрийн багцын эргэн төлөлтийн дундаж хугацааг уртасгасан байна.
2. Монголбанкнаас тогтоосон банкны үйл ажиллагааны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийг хангаагүй Үндэсний хөрөнгө оруулалтын банк, Чингис хаан банканд байршиж буй 264.3 тэрбум төгрөгийн мөнгөн хөрөнгөд эрсдэл үүссэн байна.
3. Гадаад зээлийн хөрөнгийн эх үүсвэрээс дамжуулан зээлдүүлсэн зээлийн хугацаа хэтэрсэн, эргэн төлөлт зогссон, эзэн холбогдогч тодорхойгүй, олон жил болсон 533.9 тэрбум төгрөгийн авлагыг барагдуулах талаар арга хэмжээ аваагүй байна.
4. Дамжуулан зээлийн 234.8 тэрбум төгрөгийн хүүг тооцож, хүүгийн авлагыг тайлагнаагүйгээс санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн авлага, хүүгийн орлого дутуу илэрхийлэгдсэн байна.
5. Монгол Улсын Хөгжлийн банк ХХК-ийн олгосон зээлийн үлдэгдлээс 56.0 хувь буюу 1,793.9 тэрбум төгрөг чанаргүй зээлийн

- 649.5 тэрбум төгрөгийн зээлийг 35 байгууллагын санхүүгийн тайланд өглөгөөр бүртгээгүй байна.
6. Гадаад зээлийн эх үүсвэрээс санхүүжсэн 226.3 тэрбум төгрөгийн 14 төсөлд эрсдэлийн үнэлгээ хийгээгүй, нийгэм эдийн засгийн ач холбогдлоор нь эрэмбэлээгүй байна.
7. Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангаарх 3,380.2 тэрбум төгрөгийн өр төлбөрийн өсөлтөд гадаад бонд, зээлийн өр ханшийн зөрүүгээс 662.2 тэрбум, гадаад зээлийн ашиглалтаар 1,638.6 тэрбум, төрийн болон орон нутгийн өмчит, тэдгээрийн оролцоотой хуулийн этгээдийн өр төлбөр өмнөх оноос 1,532.3 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдсэн нь нөлөөлсөн байна.
8. Монгол Улсын Хөгжлийн банк гадаад бонд, өөрийн хөрөнгийн эх үүсвэрээс 11 төрийн өмчит хуулийн этгээд, төсөл хөтөлбөрт олгосон 887.5 тэрбум төгрөгийн зээлийн үлдэгдлээс хугацаа хэтэрсэн 10.0 тэрбум, төсөл хөтөлбөрийн үйл ажиллагаа зогссоноос 79.2 тэрбум төгрөгийн зээлийн эргэн төлөлтөд эрсдэл үүссэн байна.
9. Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ-ын Хувьцааг төрийн өмчид бүртгэж авах, холбогдох төлбөрийг суутган тооцох Засгийн газрын 2018 оны 7 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ аваагүй байна.
10. Төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдүүдийн санхүүгийн тайланг удирдлагаар хангах, хяналт тавих эрх үүрэг бүхий төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд нэгтгээгүй, үйл ажиллагааны салбараар нь хуваарилан нэгтгэж байгаа нь оновчтой тэрбум төгрөгийн хөрөнгө бүртгэлтэй байна.
6. Засгийн газрын гадаад бондын үлдэгдэл 8,355.2 тэрбум, гадаад зээлийн үлдэгдэл 16,213.8 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна.
7. Тайлант онд төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэхэд зориулан 3,088.8 тэрбум төгрөгийн гадаадын зээлийн ашиглалт гарсан нь нийт өр төлбөрийг 32.6 хувиар өсөхөд нөлөөлжээ.
8. Төрийн өмчит хуулийн этгээдийн өр төлбөр өмнөх оноос 1.5 дахин буюу 5,196.4 тэрбум төгрөгөөр өссөн, үүний дотор төрийн өмчит 4 хуулийн этгээдийн үнэт цаас 4,226.3 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдсэн байна.
- ангилалд орсон нь гадаад өр төлбөрийг барагдуулах эх үүсвэр дутагдах, Засгийн газарт болзошгүй өр төлбөр үүсэх эрсдэл байна.
6. “Орон сууцны хороолол, дэд бүтэц төсөл”-ийн хүрээнд дамжуулан зээлдүүлсэн 200.8 тэрбум, Налайх-Чойр чиглэлийн 220 км авто зам, Дархан-Эрдэнэт чиглэлийн авто замын төслийг хэрэгжүүлэхэд зарцуулсан дамжуулан зээлийн 101.2 тэрбум төгрөгийг холбогдох байгууллагуудын санхүүгийн тайланд өр төлбөрөөр бүртгээгүй, зээлийн эргэн төлөлт хийгдээгүй байна.
7. Гадаад, дотоод зээлийн эх үүсвэрээс болон Засгийн газрын тусгай сангийн хөрөнгөөс иргэн, хуулийн этгээдэд олгосон зээлийн нэгдсэн мэдээллийн сан үүсгээгүйгээс зээл олголт, эргэн төлөлтөд тавих хяналт хангалтгүй, хяналтын болон хариуцлагын тогтолцоо бүрдээгүй, хугацаа хэтэрсэн найдваргүй зээлийн авлага барагдахгүй, жил бүр нэмэгдсээр байна.
8. Төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой үйлдвэрийн газрууд нийт дүнгээр 1,147.8 тэрбум төгрөгийн ашигтай ажилласан боловч, төрийн өмчит 67 хуулийн этгээдийн санхүүгийн үр дүн 367.7 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай байна.
9. Төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн тухайн жилийн эдийн засгийн үзүүлэлт, зорилтот түвшний гүйцэтгэлийг нэгтгэж, Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд илэрхийлээгүй байна.
10. Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд нэгтгэгддэг байгууллагуудын цэвэр хөрөнгө/ өмчийг бүрэлдэхүүний өөрчлөлт,

бус, харьяалуулах талаар шийдвэр гаргаагүй байна.

11. Сангийн сайдын 2006 оны 388, 2007 оны 326 дугаар тушаалаар баталсан төсөвт байгууллага болон төсөл, хөтөлбөрийн нэгж, Засгийн газрын тусгай санд мөрдөх дансны заавар, төрийн болон орон нутгийн өмчит, тэдгээрийн оролцоотой хуулийн этгээдийн санхүүгийн тайланг нэгдсэн дансны ангилал, аргачлал нь УСНББОУС болон СТОУС-тай нийцэхгүй байна.

тохируулгыг бүрэн тодруулаагүй байна.

11. Засгийн газрын урт хугацаат үнэт цаас, зээлийн үлдэгдэл нийт өр төлбөрийн 84.7 хувь буюу 38,259.1 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна.
12. Төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитаар тогтоосон төлбөрийн акт, хүргүүлсэн албан шаардлага, өгсөн зөвлөмжийн биелэлт 88.6 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.
13. Төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын дотоод аудитын үйл ажиллагааг зохицуулсан хууль, эрх зүйн орчингүй, бүтэц, орон тоо, тогтолцоо оновчтой бус, үйл ажиллагаа хангалтгүйгээс санхүүгийн тайлангийн аудитаар илэрч буй алдаа, зөрчил буурахгүй, өгсөн зөвлөмж, тогтоосон акт, хүргүүлсэн албан шаардлагыг бүрэн хэрэгжүүлээгүй байна.

УЛЫН ИХ ХУРАЛД ТОЛИЛУУЛСАН

2019 он

1. Монгол банкнаас арилжааны банкнуудад хийсэн эрсдэлийн үнэлгээ, хяналт шинжилгээний дүнд үндэслэн төрийн мөнгөн хөрөнгийг эрсдэлээс хамгаалах бодлого боловсруулах үүргийг холбогдох байгууллагад өгч, хэрэгжилтийг хангуулахыг уламжилж байна.

2020 он

1. Гамшгийн үед авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаарх хууль эрх зүйн орчныг сайжруулах;
2. Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн чөлөөлөлтөөс үүссэн эх үүсвэрийг нөхөн бүрдүүлэх эрх зүйн зохицуулалтыг хангах;
3. Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангаарх авлагын үлдэгдэл 5,486.4 тэрбум төгрөгийг барагдуулж, хөрөнгийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх талаар Засгийн газарт чиглэл өгч, хэрэгжилтийг хангуулж ажиллахыг уламжилж байна.

2021 он

1. Улсын секторын дотоод аудитын харилцааг зохицуулсан эрх зүйн орчинг буй болгож, хяналтын тогтолцоог сайжруулахыг уламжилж байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДАД ӨГСӨН АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖ

2019 он

2020 он

2021 он

1. Засгийн газрын 2018 оны 7 дугаар тогтоолоор хувьцааг төрийн өмчид бүртгэж авах, холбогдох төлбөрийг суутган тооцох тухай асуудлыг судалж, шийдвэрлэх
2. Төрийн болон орон нутгийн өмчит, тэдгээрийн оролцоотой хуулийн этгээдийн санхүүгийн тайланд олон жил бүртгэлтэй дуусаагүй барилгын асуудлыг шийдвэрлэх, татан буугдсан хуулийн этгээдийн хөрөнгийг шилжүүлж, үндсэн хөрөнгийн хөдлөлийн бүртгэлийг цахимжуулах.
3. Төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдүүдийн санхүүгийн тайланг хяналт хэрэгжүүлэгч төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд харьяалуулах асуудлыг судалж, шийдвэрлэх.

1. Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Өрийн удирдлагын тухай хууль болон Засгийн газрын өрийн удирдлагын 2019-2022 оны стратегийн баримт бичигт нийцүүлсэн өрийн зохицуулалтын үйл ажиллагааг авч хэрэгжүүлэн макро эдийн засаг, төсөв, санхүүд дарамт учруулахгүйгээр өрийг төлж барагдуулах арга хэмжээг үе шаттайгаар авч хэрэгжүүлэх;
2. Төрийн болон орон нутгийн өмчит, тэдгээрийн оролцоотой хуулийн этгээдийн үндсэн хөрөнгийн бүртгэлийг цахимжуулах, нэгдсэн санг бий болгох, хуульд заасны дагуу эд хөрөнгийн улсын үзлэг тооллогыг зохион байгуулах төсөв хөрөнгийг шийдвэрлэх;
3. Төрийн өмчит, тэдгээрийн оролцоотой хуулийн этгээдийн өр төлбөрийг барагдуулах, алдагдлыг бууруулах зэрэг үйл ажиллагааны үр дүнг удирдлагын ажлын гүйцэтгэлтэй уялдуулж дүгнэх;
4. Орон нутгийн хөгжлийн сан болон Сум хөгжүүлэх сангийн хөрөнгийг үр ашиг, үр нөлөөтэй зарцуулалж, түүнд тавих хяналтыг сайжруулах, арга хэмжээ авч ажиллах;
5. Өмнөх оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилт 63.4 хувийн биелэлттэй

1. Гадаад, дотоод зээлийн эх үүсвэрээс болон Засгийн газрын тусгай сангийн хөрөнгөөс иргэн, хуулийн этгээдэд олгосон зээлийн нэгдсэн мэдээллийн санг бүрдүүлж, эрсдэлтэй авлагыг барагдуулах ажлыг Засгийн газрын түвшинд зохион байгуулан, хяналт тавих.
2. Төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн тухайн жилийн эдийн засгийн үзүүлэлт, зорилтот түвшний гүйцэтгэлийн нэгтгэл тайланг гарган Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хавсралтаар толилуулж тайлагнах, үйл ажиллагааны үр дүнд тавих хяналтыг сайжруулах.
3. Төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдүүдийн дамжуулан зээлийн өр төлбөрийг барагдуулах талаар эдийн засгийн зорилтот түвшин болон гүйцэтгэх захиралтай байгуулах гэрээнд тусгуулах арга хэмжээ авахыг холбогдох байгууллагуудад чиглэл өгч, шийдвэрлэх.
4. Монголбанкнаас тогтоосон банкны үйл ажиллагааны зохистой харьцааны шалгуурыг хангахгүй байгаа арилжааны банканд байршиж буй эрсдэлд орсон мөнгөн хөрөнгийг татан төвлөрүүлэх талаар холбогдох байгууллагад чиглэл өгч, хэрэгжилтийг хангуулах.
5. Монгол Улсын Хөгжлийн

байгаа тул аудитаар өгсөн зөвлөмжийн биелэлтийг бүрэн хангуулж ажиллах.

банк ХХК-аас олгосон “чанаргүй” ангилалд орсон, эргэн төлөлт хийгдэхгүй байгаа зээлийг хууль, хяналтын байгууллагатай хамтран төлүүлэх ажлыг шуурхай зохион байгуулж, болзошгүй өр төлбөр үүсэх эрсдэлээс сэргийлэх арга хэмжээ авах.

6. Төрийн аудитын байгууллагаас аудитаар тогтоосон төлбөрийн акт, хүргүүлсэн албан шаардлага, өгсөн зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх талаар Төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөнд тусгуулж, хэрэгжилтэд хяналт тавих.

САНГИЙН САЙДАД ӨГСӨН АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖ

2019 он

2020 он

2021 он

- Гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгийг хөгжлийн бодлого, зорилттой уялдуулж эдийн засаг, нийгмийн үр ашигтай төсөлд зарцуулж, үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх, үр ашиггүй, хуулийн шаардлага хангахгүй, эрсдэлийн үнэлгээ хийгээгүй төсөл, хөтөлбөрт төсөв хуваарилахгүй байх, төсөвт өртгийг бодитой тооцох, барьж байгуулсан хөрөнгийн ашиглалт, хамгаалалт, хяналтыг сайжруулах.
- Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд нэгтгэгдэж байгаа төсөвт байгууллага, төрийн болон орон өмчит, тэдгээрийн оролцоотой хуулийн этгээдийн санхүүгийн тайлангийн эдийн засгийн ангиллыг УСНББОУС болон СТОУС-тай нийцүүлэн

- Арилжааны банканд төрийн байгууллага данс нээх, түүнийг хаахтай холбогдсон журмыг шинэчлэн боловсруулах, дансдын мэдээллийг цахимаар авч, мөнгөн хөрөнгийн удирдлага, бүртгэл хөтлөлтийг сайжруулах;
- Дамжуулан зээлийн 321.7 тэрбум төгрөгийг ашиглагч байгууллага болох ЗТХЯ, БХБЯ-ны санхүүгийн тайланд өр төлбөрөөр тусгуулж, тооцоо нийлж баталгаажуулан, гэрээний дагуу эргэн төлөлтийг хангуулах;
- Дампуурсан банк болон Хадгаламж зээлийн хоршооноос авах 481.1 тэрбум, Төв төрийн сангийн 1991-1996 онд хувийн хэвшлийн 89 байгууллагад олгосон 232.4 тэрбум, нийт

- “Орон сууцны хороолол, дэд бүтэц төсөл”-ийн хүрээнд дамжуулан зээлдүүлсэн 200.8 тэрбум, Налайх-Чойр чиглэлийн 220 км авто зам, Дархан-Эрдэнэт чиглэлийн авто замын төслийг хэрэгжүүлэхэд зарцуулсан дамжуулан зээлийн 101.2 тэрбум төгрөгийн өр төлбөрийг холбогдох байгууллагуудын санхүүгийн тайланд тусгуулах.
- Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд нэгтгэгддэг байгууллагуудын цэвэр хөрөнгө/ өмчийг бүрэлдэхүүний өөрчлөлт, тохируулгыг бүрэн тодруулж байх.
- Ирээдүйн өв сангийн мөнгөн хуримтлалыг Монголбанкна дахь харилцах дансанд байршуулах арга хэмжээг 2025 он хүртэл үе шаттайгаар

дансны нэгдсэн жагсаалтыг шинэчлэн боловсруулах. 3. Сангийн сайдын 2006 оны 388 дугаар тушаалаар баталсан “Төсөвт байгууллагын нягтлан бодох бүртгэлийн дансны заавар”, 2007 оны 326 дугаар тушаалаар баталсан “Засгийн газрын шугамаар авч, ашиглаж буй хөнгөлөлттэй зээл болон буцалтгүй тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжиж байгаа төсөл, хөтөлбөр, засгийн газрын тусгай санд мөрдөх нягтлан бодох бүртгэлийн дансны заавар”-ыг шинэчлэгдсэн стандартад нийцүүлэх. 4. Төсвийн тухай хуулийн 8.9.8, 54.2 дахь заалтуудыг үндэслэн төрийн болон орон нутгийн өмчит, тэдгээрийн оролцоотой хуулийн этгээдийн санхүүгийн тайланг төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын санхүүгийн тайланд УСНББОУС болон СТОУС-ын дагуу нэгтгэх аргачлалыг боловсруулах.	713.5 тэрбум төгрөгийн найдваргүй, эргэн төлөгдөх хугацаа хэтэрсэн авлагыг шийдвэрлэх; 4. Гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгийг эдийн засаг, нийгмийн үр ашигтай төсөлд зарцуулж, үр өгөөжийг дээшлүүлэх, эрсдэлийн үнэлгээ хийгээгүй төсөл, хөтөлбөрийг шинээр төлөвлөхгүй байх; 5. Ашиглалтад орсон барилга, байгууламж, хөрөнгийг ашиглагч байгууллагад шилжүүлэх, санхүүгийн тайланд тусгуулах, хөрөнгийн ашиглалт, хамгаалалтад бүртгэлээр тавих хяналтыг сайжруулах.	авч хэрэгжүүлэх. 4. Дамжуулан зээлийн хүүгийн авлагыг бүртгэлд тусгаж, тайлагнах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх.

**ТӨСВИЙН ЕРӨНХИЙЛӨН ЗАХИРАГЧДЫН САНХҮҮГИЙН НЭГТГЭСЭН
ТАЙЛАНГИЙН АУДИТААР “ХЯЗГААРЛАЛТАЙ” ДҮГНЭЛТ ӨГСӨН:**

УЛСЫН ТӨСВИЙН ЕРӨНХИЙЛӨН ЗАХИРАГЧИД

2019 он	2020 он	2021 он
1. Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайд 2. Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайд 3. Зам, тээврийн хөгжлийн сайд 4. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд 5. Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга 6. Нийгмийн даатгалын сан 7. Эрүүл мэндийн даатгалын сан	1. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд 2. Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайд 3. Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд 4. Зам, тээврийн хөгжлийн сайд 5. Эрүүл мэндийн сайд 6. Эрчим хүчний сайд 7. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд 8. Соёлын сайд 8. Монгол Улсын Шадар Сайд 9. Улсын дээд шүүхийн ерөнхий шүүгч 10. Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга 11. Хүний эрхийн үндэсний комиссын дарга 12. Эрүүл мэндийн даатгалын сан	1. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд 2. Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайд 3. Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд 4. Эрүүл мэндийн сайд 5. Эрчим хүчний сайд 6. Сангийн сайд 7. Монгол Улсын Шадар сайд 8. Улсын ерөнхий прокурор 9. Нийгмийн даатгалын сан 10. Эрүүл мэндийн даатгалын сан

ОРОН НУТГИЙН ТӨСВИЙН ЕРӨНХИЙЛӨН ЗАХИРАГЧИД

2019 он	2020 он	2021 он
1. Булган аймгийн Засаг дарга	1. Нийслэлийн Засаг дарга 2. Өмнөговь аймгийн Засаг дарга 3. Сэлэнгэ аймгийн Засаг дарга	1. Дундговь аймгийн Засаг дарга 2. Өвөрхангай аймгийн Засаг дарга 3. Сүхбаатар аймгийн Засаг дарга 4. Увс аймгийн Засаг дарга

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитын илрүүлэлт /тэрбум төгрөг/

№	Төсвийн захирагч	Он	Нийт дүн	НББ, тайлагналтай холбоотой залруулсан алдаа	Илрүүлсэн зөрчил						Үүнээс:			
					Төлбөрийн акт		Албан шаардлага		Зөвлөмж		Хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлсэн		Хариуцлага тооцох санал	
				дүн	тоо	дүн	тоо	дүн	тоо	дүн	тоо	дүн	тоо	дүн
1	Улсын төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын санхүүгийн тайлангийн аудит	2019	6,096.6	3,119.7	428	16.0	678	303.9	2449	2,657.0	10	24.1	8	
		2020	3,607.7	2,283.5	440	17.7	1260	924.1	2523	382.4			12	
		2021	6,199.8	1,907.0	422	61.0	1200	2,932.9	1959	1,298.9	7	0.8	33	5.9
2	Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын санхүүгийн тайлангийн аудит	2019	593.0	458.2	1205	4.1	1758	66.4	4537	64.3	16	0.4	435	
		2020	877.0	474.1	1367	4.7	3037	217.0	5623	181.2			36	
		2021	579.7	319.1	1309	8.6	2959	150.4	4413	101.6	6	0.2	119	1.9

Өмнөх аудитаар өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилт

Төсвийн захирагч	Он	Нийт	Бүрэн хэрэгжсэн	Хэрэгжих шатандаа	Хэрэгжээгүй
Ерөнхий сайдад	2019	6	1	5	
Сангийн сайдад		9	4	5	
Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газрын даргад		2			2
Ерөнхий сайдад	2020	3		2	1
Сангийн сайдад		4		4	
Ерөнхий сайдад	2021	5	2	1	2
Сангийн сайдад		5	2	2	1

ХЭРЭГЖЭЭГҮЙ ЗӨВЛӨМЖҮҮД:

2019 он

ТӨРИЙН ӨМЧИЙН БОДЛОГО, ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ГАЗРЫН ДАРГА

- Төсвийн захирагчдын хөрөнгийн хөдөлгөөнтэй холбоотой журмыг шинэчлэн сайжруулж, тус газраас гаргасан тогтоол, шийдвэрийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж, хариуцлага тооцох;
- Өмнөх аудитаар өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангаж, биелэлтийг Үндэсний аудитын газарт ирүүлэх.

2020 он

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙД

- Төрийн болон орон нутгийн өмчит, тэдгээрийн оролцоотой хуулийн этгээдийн санхүүгийн тайланд олон жил бүртгэлтэй дуусаагүй барилгын асуудлыг шийдвэрлэх, татан буугдсан хуулийн этгээдийн хөрөнгийг шилжүүлж, үндсэн хөрөнгийн хөдлөлийн бүртгэлийг цахимжуулах.

2021 он

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙД

- Төрийн болон орон нутгийн өмчит, тэдгээрийн оролцоотой хуулийн этгээдийн үндсэн хөрөнгийн бүртгэлийг цахимжуулах, нэгдсэн санг бий болгох, хуульд заасны дагуу эд хөрөнгийн улсын үзлэг тооллогыг зохион байгуулах төсөв хөрөнгийг шийдвэрлэх;
- Төрийн өмчит, тэдгээрийн оролцоотой хуулийн этгээдийн өр төлбөрийг барагдуулах, алдагдлыг бууруулах зэрэг үйл ажиллагааны үр дүнг удирдлагын ажлын гүйцэтгэлтэй уялдуулж дүгнэх;

САНГИЙН САЙД

- Дамжуулан зээлийн 321.7 тэрбум төгрөгийг ашиглагч байгууллага болох ЗТХЯ, БХБЯ-ны санхүүгийн тайланд өр төлбөрөөр тусгуулж, тооцоо нийлж баталгаажуулан, гэрээний дагуу эргэн төлөлтийг хангуулах;

Тэмдэглэл

This image shows a full page of a document template designed for handwriting practice. It consists of a series of evenly spaced, horizontal blue dashed lines running across the entire width of the page. The background is plain white, providing a clear contrast for the lines. There are no margins, text, or other markings present on the page.

This image shows a full page of a document template designed for handwriting practice. It consists of a series of evenly spaced, horizontal blue dashed lines running across the entire width of the page. The background is plain white, providing a clear contrast for the lines. There are no margins, text, or other markings present on the page.

Тэмдэглэл

[illegible]

